

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Lapanja

Odziv politične stranke na izzive iz okolja
– primer Stranke mladih Slovenije in organizacijske spremembe po volitvah
leta 2004

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Lapanja

Mentorica: red. prof. dr. Alenka Krašovec

Odziv politične stranke na izzive iz okolja
– primer Stranke mladih Slovenije in organizacijske spremembe po volitvah
leta 2004

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

Hvala mentorici dr. Alenki Krašovec za vso strokovno pomoč ter ogromno motivacije.

Hvala možu Dejanu in sinu Lovru za potrpežljivost in razumevanje.

Hvala tudi mojim staršem za podporo in zaupanje skozi vsa leta šolanja.

Odziv politične stranke na izzive iz okolja – primer Stranke mladih Slovenije in organizacijske spremembe po volitvah leta 2004

Politična stranka kot organizacija se ves čas razvija, spreminja ter prilagaja spremembam iz okolja, v katerem deluje. Organizacijski razvoj politične stranke je kompleksen proces, na katerega vpliva veliko različnih dejavnikov, tako notranjih kot zunanjih. Eden od možnih odzivov politične stranke na izzive iz okolja, v katerem deluje, so organizacijske spremembe. Primarni cilj politične stranke je uspeh na volitvah, zato stranka vse svoje aktivnosti prilagodi temu cilju.

Diplomsko delo analizira nastanek in razvoj Stranke mladih Slovenije kot organizacije. Že kmalu po ustanovitvi stranke je na volitvah v Državni zbor leta 2000, na katerih je stranka veljala za presenečenje volitev, dosegla volilni prag in zasedla štiri poslanska mesta v parlamentu. Po štirih letih delovanja je stranka zabeležila upad volilne podpore in na volitvah v Državni zbor leta 2004 izpadla iz parlamenta. Cilj diplomskega dela je ugotoviti, kako se je stranka odzvala na neuspeh na volitvah leta 2004 zlasti iz organizacijskega vidika.

Ključne besede: politične stranke, organizacijske spremembe, volitve, odziv na spremembe, Stranka mladih Slovenije.

Response of a Political Party to Challenges Within its Environment - The case of Youth Party of Slovenia and organisational changes after the 2004 elections

A political party as an organisation is constantly developing, changing and adapting to the changes in the environment in which it functions. The organisational development of a political party is a complex process influenced by many factors, both internal and external. One of the possible responses is to change the political party's organisational structure. The primary goal of the political party is to be successful at elections so the party adapts its functioning to that goal.

This diploma work analyses the formation and development of the Youth Party of Slovenia as an organisation. Soon after its formation, the party reached the electoral threshold and gained 4 seats in parliament, establishing itself as a surprise entry in the 2000 elections into the National Assembly. After four years in parliament, the party lost support and consequently its seats in the 2004 elections. The purpose of this work is to establish how the party reacted to its failure in the 2004 elections, mainly from an organisational point of view.

Key words: political parties, organisational changes, elections, reaction to change, The Youth Party of Slovenia.

KAZALO

KAZALO GRAFOV IN TABEL	6
1 UVOD	7
1.1 Cilj in pomen teme.....	8
1.2 Hipoteza.....	8
1.3 Metodološki načrt.....	8
1.4 Zgradba diplomskega dela	9
2 NASTANEK IN RAZVOJ POLITIČNIH STRANK.....	10
2.1 Trifazni model organizacijskega razvoja političnih strank.....	10
2.2 Genetični model razvoja političnih strank.....	11
2.3 Institucionalizacija političnih strank.....	14
2.4 Povezava med genetičnim modelom razvoja političnih strank in institucionalizacijo stranke.....	17
3 ORGANIZACIJA IN OKOLJE.....	19
3.1 Značilnosti okolja	19
3.2 Politične stranke in arene.....	20
3.2.1 Značilnosti volilne arene	21
3.2.2 Spremembe v okolju in odzivi političnih strank nanje	22
4 ANALIZA.....	30
4.1 Nastanek in razvoj Stranke mladih Slovenije (SMS).....	30
4.2 Institucionalizacija Stranke mladih Slovenije in povezava z genetičnim modelom razvoja stranke.....	33
4.3 Okolje in Stranka mladih Slovenije	36
5 SKLEP	48
6 LITERATURA	51
PRILOGA A: Intervju – Jože Vozelj.....	54

KAZALO GRAFOV, SLIK IN TABEL

Graf 2.1: Stopnja institucionalizacije na podlagi dveh dimenzij.....	16
Graf 4.1: Volilna podpora SMS.....	38
Tabela 2.2: Povezava med genetičnim modelom in institucionalizacijo.....	17
Slika 3.1: Prikaz sprememb v organizacijski ureditvi politične stranke.....	28

SEZNAM KRATIC

AS - Aktivna Slovenija

DZ - Državni zbor

EFGP - Evropska federacija zelenih strank

EU – Evropska Unija

GSM - Gibanje slovenske mladine

KSS – Krščanski socialisti Slovenije

LDS - Liberalna demokracija Slovenije

LMS - Lista mladih Slovenije

LO - Lokalni odbor

MO – Mestni odbor

RS – Republika Slovenija

SEG - Stranka ekoloških gibanj

SEM - Skupina za enake možnosti

SDS - Socialdemokratska stranka Slovenije

SMS - Stranka mladih Slovenije

ŠOU - Študentska organizacija Univerze v Ljubljani

ŠOUM - Študentska organizacija Univerze v Mariboru

1 UVOD

Politična stranka je organizirana skupina, združenje, ki je usmerjeno k političnim ciljem in ki si s svojo specifično dejavnostjo prizadeva ohraniti ali spremeniti družbene, gospodarske in politične razmere. Politična stranka je edina vrsta organizacije, ki deluje v volilni areni, v kateri tekmuje za volilne glasove (Panebianco 1988, 5–6). Stranka kot organizacija se ves čas razvija, spreminja ter prilagaja na spremembe iz okolja, v katerem deluje. Na delovanje strank vpliva veliko različnih dejavnikov, tako notranjih kot zunanjih. Pri notranjih dejavnikih mislimo predvsem na aktivnosti, kot so določanje pravil o organizacijski ureditvi, rekrutiranje kandidatov za vodilna mesta v stranki, reševanje konfliktov, formuliranje programskih usmeritev itd. Med zunanje dejavnike pa štejemo predvsem nenadno zmanjšanje ali povečanje članstva, pojav tekmujoče stranke z isto ciljno skupino volivcev ter navsezadnje uspeh ali neuspeh na volitvah.

Parlamentarna demokracija v Sloveniji je v primerjavi z zahodnoevropskimi demokracijami še vedno relativno mlada, čeprav so se določene politične stranke v njej že dodobra usidrale, strankarsko okolje pa se je relativno stabiliziralo. V Sloveniji imamo proporcionalni volilni sistem, ki po mnenju mnogih spodbuja večstrankarstvo. Med strankami, ki nastopijo na volitvah, pa so tako stare kot nove, še neuveljavljene stranke. Ena takšnih strank je bila Stranka mladih Slovenije (SMS), ki je kmalu po ustanovitvi stranke na volitvah v Državni zbor leta 2000 zabeležila več kot 4 % podporo volivcev in zasedla štiri polanska mesta v parlamentu. Uspeh vstopa v parlament pa v veliki meri vpliva na obstoj in razvoj novoustanovljenih slovenskih strank (Krašovec 2000, 25).

1.1 Cilj in pomen teme

Stranka mladih Slovenije je bila ustanovljena julija 2000. Že po treh mesecih delovanja je oktobra 2000 dosegla volilni prag na volitvah v Državni zbor in tako postala parlamentarna stranka. Na naslednjih parlamentarnih volitvah oktobra 2004 stranka ni zbrala dovolj glasov za vstop v državni zbor. V diplomski nalogi želim proučiti, kako se je Stranka mladih Slovenije odzvala na nov izziv (izpad iz državnega zbora) po volitvah leta 2004 zlasti v organizacijskem pogledu. Pri tem bom izhajala iz Panebiancove klasifikacije nastanka strank in trditve, da zgodovina nastanka strank določa razvoj organizacije strank tudi v prihodnosti.

1.2 Hipoteza

Po neuspehu na volitvah v Državni zbor leta 2004, ko je Stranka mladih Slovenije izpadla iz parlamenta, se je novemu položaju prilagodila z organizacijskimi spremembami in se vrnila k značilnostim izvirnega modela (značilnostim notranje organizacije strank, ki so skladne z nastankom stranke po modelu teritorialne difuzije) ter namenila večjo moč odločanja lokalnim odborom.

1.3 Metodološki načrt

V diplomski nalogi bom za preverjanje postavljene hipoteze uporabila naslednje raziskovalne metode in tehnike. Sekundarno analizo virov bom uporabila za pripravo teoretičnih izhodišč diplomskega dela. Analiza formalnih dokumentov bo uporabljena za analizo pravnih dokumentov proučevane stranke (statuti, pravilniki), ki urejajo organizacijo stranke. Družboslovni intervju z relevantnim predstavnikom stranke bo predstavljal dodatni vir podatkov in informacij, ki jih ni v uradnih dokumentih in nam dodatno razkrije dogajanje znotraj proučevane stranke. V diplomski nalogi pa bom uporabila tudi analizo statistik, kot so volilni rezultati.

1.4 Zgradba diplomskega dela

V prvem delu, uvodu, bodo predstavljeni cilji in pomen teme diplomskega dela, hipoteza, metodologija ter zgradba diplomskega dela. V drugem delu bom predstavila teoretična izhodišča diplomskega dela, poudarek bo zlasti na nastanku in organizacijskem razvoju strank ter prilagoditvam strank izzivom iz okolja. Eden od izzivov iz okolja, s katerim se stranke lahko soočajo, je slab volilni rezultat. V tretjem delu pa bom analizirala nastanek in razvoj izbrane politične stranke ter (morebitne) organizacijske spremembe kot (morebitni) odziv stranke na izzive iz okolja.

2 NASTANEK IN RAZVOJ POLITIČNIH STRANK

Nastanek in razvoj političnih strank je zelo raznovrsten pojav, ne samo v ideološkem, političnem in organizacijskem smislu, vendar se politične stranke skozi čas tudi spreminjajo, propadajo, znova vznikajo ali pa nastajajo popolnoma nove. Pri proučevanju razvoja političnih strank politologe zanima predvsem, zakaj in kako stranke nastajajo ter zakaj se med seboj strukturno in ideološko razlikujejo (Fink-Hafner 2001, 32–33). Zgodovinski razvoj na področju proučevanja političnih strank prinaša vedno več teorij o nastanku in razvoju političnih strank, ki je nedokončan proces. Fink-Hafner (2001, 34) tako govori o institucionalnih, modernizacijskih, kriznih in organizacijskih teorijah nastanka strank.

Glede na temo diplomskega dela se bom osredotočila na organizacijske teorije, ki osmišljajo nastanek in razvoj političnih strank kot organizacij. V sodobni literaturi so o organizacijskem razvoju strank najpogosteje citirani naslednji avtorji, ki so v stasiologiji pustili velik pečat: Duverger, Weber, Michels, Ostrogorski in Pizzorno (Fink-Hafner 2001, 50). Na podlagi analize teh virov je Panebianco (1988) oblikoval zamisel, da zgodovina nastanka strank določa razvoj organizacije strank tudi v prihodnosti.

Stranka je organizacija, ki se ves čas razvija, reagira na zunanje spremembe in na spremembe iz okolja, v katerem deluje. Na oblikovanje strank vpliva veliko različnih dejavnikov. Po Panebiancovem mnenju (1988, 49) je trifazni model organizacijskega razvoja strank opredeljen z genetičnim modelom (dejavniki, ki določajo strankine organizacijske značilnosti) in z institucionalizacijo (način, kako se stranka "utrjuje").

2.1 Trifazni model organizacijskega razvoja političnih strank

Politična stranka je kot vsaka druga vrsta organizacije struktura, ki se odziva na izzive svojih okolij in se s tem spreminja skozi čas. Vsaka organizacija se od svoje ustanovitve dalje oblikuje glede na notranje zahteve in pritiske ter kot odgovor na različne izzive iz zunanjega okolja, v katerem deluje. Čeprav je organizacijski razvoj vsake organizacije,

tudi stranke, različen in edinstven, pa je po Panebiancovem mnenju (1988, 17) možno oblikovati idealen model organizacijskega razvoja, kateremu se organizacije bolj ali manj približujejo. Ta model je sestavljen iz treh faz: geneza, institucionalizacija in zrelostna faza, ter izraža proces preobrazbe gibanja v institucionalizirano strankarsko organizacijo (Fink-Hafner 2001, 52). Panebianco (1988, 17–18) je za oblikovanje trifaznega modela uporabil starejše družboslovne teorije, in sicer Michelsovo teorijo o oligarhičnem razvoju političnih strank in teorijo Pizzorna o razvoju političnih strank kot sistemov solidarnosti in sistemov interesov.

Michelsova teorija (v Panebianco 1988, 17) predpostavlja, da je vsaka politična stranka usmerjena k temu, da iz genetske faze, v kateri želi uresničiti svoje cilje, zaradi katerih je bila ustanovljena, preide v kasnejšo fazo, ko glavni cilj postane organizacijsko preživetje. K takšnemu razvoju jo pripeljejo rast politične stranke, birokratizacija stranke, apatija privržencev stranke po njihovem začetnem navdušenju in interes voditeljev za ohranitev njihove lastne moči. Na drugi strani se Pizzornova teorija (v Panebianco 1988, 18) opira na sociološke razlike med sistemi solidarnosti in sistemi interesov. Stranka je ob ustanovitvi združenje enakih, ki si želijo realizirati skupne cilje, zato jo lahko opredelimo kot sistem solidarnosti. Sčasoma se stranka začne razvijati iz sistema solidarnosti v sistem interesov. Začetna enakost med udeleženci se z birokratizacijo in ob notranjih raznolikostih začne diferencirati in tako pride do neenakosti med udeleženci. Stranka tako prehaja iz sistema solidarnosti, za katerega je značilna participacija članov z družbenim gibanjem (cilji udeležencev so skladni, enaki, pomembno pa je tudi sodelovanje med udeleženci pri zagotavljanju ciljev) v sistem interesov, kjer prevladuje profesionalni tip participacije (cilji udeležencev se razlikujejo, med različnimi interesi udeležencev pa prihaja tudi do tekmovanja) (Panebianco 1988, 18).

2.2 Genetični model razvoja političnih strank

Kot je poudaril Panebianco (1988, 50), so organizacijske značilnosti strank bolj odvisne od zgodovine nastanka strank (izvora in konsolidacije) kot pa od katerega koli drugega

dejavnika. Zgodovina nastanka strank glede organizacijskih značilnosti je tako pomembna, da lahko določa razvoj organizacije strank tudi v prihodnosti (Krašovec 2000, 15). Duverger (v Panebianco 1988, 50) je v svoji zgodovinski analizi nastanka oziroma izvora političnih strank razlikoval med interno (parlamentarno) in eksterno oblikovanimi strankami, torej med strankami, ki so jih oblikovale že obstoječe parlamentarne elite, in strankami, ki so jih oblikovale "nepolitične" skupine in združenja izven parlamenta. Ta model je Panebianco (1988, 50) označil za delno ustreznega, saj z njim ni mogoče razložiti razlik med organizacijskimi značilnostmi strank, ki so nastale po enaki poti (interno ali eksterno). Stranke, ki so nastale v parlamentu (interno oblikovane stranke), se lahko v veliki meri razlikujejo med seboj. Oblikovanje strank je vedno zapleten proces, ki pogosto združuje heterogene politične skupine. Panebianco (1988, 50) poudarja, da je genetični model vsake politične stranke zgodovinski unikum, vendar je kljub temu možna identifikacija določenih podobnosti in razlik med različnimi genetičnimi modeli strank.

Panebianco (1988, 50–51) navaja tri glavne dejavnike, ki nam pomagajo opredeliti genetični model stranke:

1) Prvi dejavnik se nanaša na organizacijsko izgrajevanje in razvoj stranke. Organizacijski razvoj stranke po Panebiancu (1988, 50) poteka na tri načine:

- s teritorialno penetracijo,
- s teritorialno difuzijo,
- s kombinacijo obeh načinov.

S teritorialno penetracijo se stranka razvija takrat, ko "center" nadzoruje, pospešuje ali usmerja razvoj "periferije", ko centralni deli stranke oblikujejo lokalne ali druge vmesne strankarske organizacije. Kot pravi Panebianco (1988, 51), to pomeni, da v stranki že od vsega začetka obstaja močan kohezivni center. Ta center, sestavljen iz nacionalnih voditeljev, tvori prvo jedro dominantne koalicije. Pri teritorialni difuziji gre za spontani razvoj, ko lokalne elite oblikujejo strankarske organizacije, ki se šele kasneje povežejo v nacionalno organizacijo (Panebianco 1988, 50). V stranki, ki je nastala na podlagi teritorialne difuzije, je razvojni proces veliko bolj razgiban in kompleksen, saj številni

lokalni avtonomni voditelji, ki imajo nadzor nad svojimi združenji, želijo postati voditelji tudi na nacionalni ravni. Takšna strankarska nacionalna organizacija je federacija različnih lokalnih skupin, v kateri je dominantna koalicija razdeljena zaradi nenehnega boja za pridobitev strankarskega nadzora oziroma oblasti (Panebianco 1988, 51).

Občasno pa prevlada kombinacija obeh zgoraj omenjenih načinov organizacijskega razvoja. Začne se s teritorialno difuzijo, ko se v različnih delih države avtonomno pojavijo lokalna združenja, ki se kasneje povežejo v nacionalno organizacijo (Panebianco 1988, 51). Nato začne nacionalna organizacija ustanavljati lokalna združenja tam, kjer ta še ne obstajajo (penetracija). Vendar pa je po Panebiancovem (1988, 51) mnenju večinoma možno opredeliti prevladujoč način organizacijskega razvoja strank z različnimi ideologijami. Na primer, veliko komunističnih in konservativnih strank se je razvijalo prvotno s teritorialno penetracijo, medtem ko so se na drugi strani socialistične in religiozne stranke razvijale s teritorialno difuzijo.

Če Panebiancov genetični model razvoja političnih strank primerjamo z Duvergerjevima modeloma organizacijskega razvoja, lahko opazimo, da je model teritorialne penetracije videti kot Duvergerjev model eksterne oblikovanja strank, model teritorialne difuzije pa kot model internega (parlamentarnega) oblikovanja strank. Tako primerjavo je Panebianco (v Krašovec 2000, 18) zavrnil z argumentom, da je lahko difuzija ali penetracija značilnost katere koli omenjene Duvergerjeve modelne skupine strank. Na primer evropske konservativne in liberalne stranke so bile v večini primerov interno oblikovane, kljub temu pa so se skoraj vse konservativne stranke razvile po modelu teritorialne penetracije, večina liberalnih strank pa po modelu teritorialne difuzije.

2) Drugi dejavnik, ki določa genetični model stranke, je prisotnost ali odsotnost zunanje "sponzorske" institucije pri samem nastanku stranke (Panebianco 1988, 51). Če takšna sponzorska institucija omogoči nastanek politične stranke, ta postane "politično orožje" sponzorske institucije, kar privede do določenih posledic. Pride do indirektno lojalnosti, ko je vodstvo stranke v prvi vrsti lojalno zunanji sponzorski instituciji, šele

nato je lojalno stranki. V tem primeru vodstvo stranke črpa svojo legitimnost od "zunaj". Zunanje sponzorske organizacije tako lahko vplivajo na notranje strankarske politične boje. Po Panebiancu (1988, 52) lahko ločimo med zunanje in notranje legitimiranimi strankami, v slednjih gre za odsotnost sponzorske institucije pri vzpostavitvi stranke.

3) Tretji dejavnik je vloga karizme. Ob ustanavljanju politične stranke so vedno prisotne karizmatične komponente. Med karizmatične stranke štejemo le tiste, pri katerih ima voditelj odločilno vlogo pri nastanku stranke. Okrog sebe zbira somišljenike, ki mu sledijo. Karizmatični voditelj se predstavlja kot nedvomni ustanovitelj, oblikovalec in razlagalec strankinih političnih simbolov in njenih ideoloških ciljev, ki se združijo z njegovo osebnostjo (Panebianco 1988, 52). Podporniki ga sprejmejo za voditelja brez demokratičnega postopka izbora, karizma pa nadomešča institucionalno, birokratsko organizacijo stranke (Fink-Hafner 2001, 51).

2.3 Institucionalizacija političnih strank

Institucionalizacija stranke je kompleksen proces. Kot poudarja Panebianco (1988, 54) se vse stranke ne institucionalizirajo na enak način ali z enako intenziteto, se pa mora vsaka stranka institucionalizirati do določene točke preživetja; tako se lahko v določenih primerih razvijejo močno institucionalizirane stranke, v drugih primerih pa šibko institucionalizirane stranke (Panebianco 1988, 55). Vsaka stranka pa se mora institucionalizirati do te mere, da lahko preživi. Panebianco (1988, 55) navaja, da lahko stranke ločimo glede na stopnjo institucionalizacije, ki pa je odvisna od načina oblikovanja stranke oz. od genetičnega modela nastanka stranke.

Institucionalizacijo lahko merimo na podlagi dveh dimenzij:

- prva dimenzija je stopnja avtonomnosti v odnosu do okolja,
- druga pa je stopnja sistemskosti (medsebojne povezanosti notranje strukture).

Stopnja avtonomnosti se nanaša na odnos organizacije do zunanjega okolja, v katerem deluje. Organizacija je neizogibno vključena v odnose z okoljem, iz katerega pridobiva

vire (človeške in materialne), nujno potrebne za njeno delovanje. Visoka stopnja avtonomnosti je dosežena, ko lahko organizacija neposredno nadzira izmenjavo virov z okoljem, v katerem deluje. Organizacija z visoko stopnjo avtonomnosti lahko bistveno vpliva na okolje, v katerem deluje, ga lahko preoblikuje tako, kot odgovarja lastnim potrebam organizacije. Po drugi strani je organizacija odvisna od okolja, ko so njeni nujno potrebni viri nadzorovani s strani drugih organizacij. Organizacija, ki premore le malo avtonomije, ne more bistveno vplivati na okolje, temveč se mu mora prilagajati (Panebianco 1988, 55). Več nadzora nad okoljem ima stranka, več sredstev pomembnih za njeno lastno delovanje lahko proizvede. Stranka z visoko stopnjo avtonomnosti v odnosu do okolja neposredno nadzira svoja finančna sredstva, nadvladuje z njo povezana združenja, nadzoruje razvit centralni administrativni aparat, ki je močno birokratiziran, izbira voditelje znotraj stranke, voditelji stranke nadzirajo parlamentarni del stranke – organizacija stranke ostane avtonomna ne glede na stopnjo institucionalizacije parlamentarnega dela stranke (Panebianco 1988, 55–56). Ko pa stranka premore le malo avtonomije v odnosu do zunanjega okolja, v katerem deluje, je od njega finančno odvisna (na primer od interesnih skupin), z njo povezana združenja nadzorujejo tako stranko, volilna lista je sestavljena iz kandidatov, ki prihajajo iz interesnih skupin, ki podpirajo stranko, pa čeprav le-ti niso nikoli prej ustvarili kariere znotraj stranke (Panebianco 1988, 56).

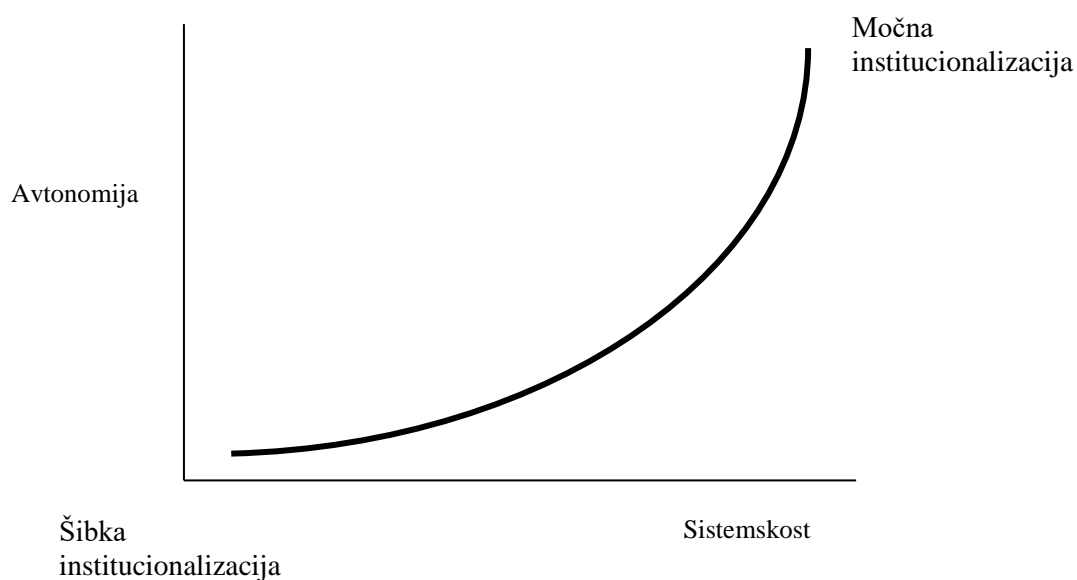
Oba zgoraj navedena primera stopnje avtonomnosti v odnosu do okolja sta idealna tipa. Nobena stranka ni povsem odvisna od okolja, v katerem deluje, kakor tudi nobena stranka ne more biti povsem avtonomna od njega. Vendar pa lahko razlikujemo stranke na tiste, ki bolj ustrezajo prvemu modelu, in tiste, ki bolj ustrezajo drugemu modelu. Stopnja avtonomije v odnosu do okolja je tesno povezana s stopnjo nedoločnosti organizacijskih mej. Bolj je organizacija avtonomna, bolj so jasne njene meje (Panebianco 1988, 56).

Druga dimenzija institucionalizacije je stopnja sistemskosti oziroma povezanosti, ki se nanaša na povezanost med strukturami znotraj organizacije. Kadar organizacija dopusti svojim podskupinam visoko stopnjo avtonomnosti, je stopnja povezanosti med temi podskupinami ter med njimi in centralnim delom organizacije nizka. Podskupine so

tako neodvisne od centra organizacije in avtonomno nadzorujejo vire, ki so potrebni za delovanje organizacije, zato govorimo o nizki stopnji sistemskosti (Panebianco 1988, 56). Ta ponavadi vodi v heterogeno organizacijo, kjer se podskupine razlikujejo med seboj zaradi črpanja virov iz različnih delov okolja (Panebianco 1988, 57). Pri visoki stopnji sistemskosti gre za medsebojno odvisnost med notranjimi podskupinami ter za centraliziran nadzor nad organizacijskimi viri in procesi izmenjave z okoljem. Notranje podskupine organizacije so bolj homogene. To pomeni, da večja kot je stopnja sistemskosti, bolj je centraliziran nadzor nad strankinimi odnosi z okoljem in tudi drugimi področji negotovosti (Panebianco 1988, 56–57).

Obe dimenziji institucionalizacije sta medsebojno povezani, kar pomeni, da nizka stopnja sistemskosti v stranki pogosto implicira na nizko stopnjo avtonomije stranke v odnosu do okolja in obratno (Panebianco 1988, 57).

Graf 2.1: Stopnja institucionalizacije na podlagi dveh dimenzij

Vir: Panebianco (1988, 57).

2.4 Povezava med genetičnim modelom razvoja političnih strank in institucionalizacijo stranke

Genetični model razvoja stranke in institucionalizacija stranke sta medsebojno povezana. Kot piše Panebianco (1988, 63) razvoj stranke s teritorialno penetracijo teži k oblikovanju močne centralne institucije, saj vodstvo kot kohezivna elita nadzira razvoj organizacije že od samega začetka. Razvoj stranke s teritorialno difuzijo pa ravno nasprotno teži k oblikovanju šibke centralne institucije zaradi obstoja številnih tekmovalnih skupin znotraj stranke, ki hočejo nadzorovati sredstva organizacije (Panebianco 1988, 63).

Prav tako obstaja povezava med prisotnostjo ali odsotnostjo zunanjih sponzorskih organizacij pri nastanku stranke in stopnjo institucionalizacije stranke. Prisotnost sponzorske organizacije običajno rezultira v oblikovanju nizke stopnje institucionalizacije stranke, saj bi morebitna okrepitev stranke neizogibno vodila do povečanja neodvisnosti od zunanje sponzorske organizacije, kar pa le-ta ne želi. Tako je strankam, ki so nastale brez pomoči sponzorske organizacije, lažje razviti visoko stopnjo institucionalizacije (Panebianco 1988, 63). Pomembno izjemo predstavljajo komunistične stranke, ki so praviloma nastale s pomočjo sponzorskih organizacij (podrejene so bile Kominterni, ta pa je predstavljala zunanjo nadsionalno sponzorsko organizacijo), teritorialna organizacija pa se je razvijala s penetracijo (Fink-Hafner 2001, 53). V tem primeru so stranke s teritorialno penetracijo v povezavi z zunanjo legitimacijo razvile visoko stopnjo institucionalizacije.

Prisotnost karizmatičnih voditeljev ima enako pomemben vpliv na institucionalizacijo strank kot obstoj zunanje sponzorske organizacije. V strankah s karizmatičnimi voditelji le-ti običajno močno zavračajo institucionalizacijo strank, saj lahko ogrozi njihovo lastno moč in nadzor nad stranko. To pojasnjuje tudi, zakaj karizmatične stranke ne morejo preživeti svojih ustanoviteljev (Panebianco 1988, 66–67). V kolikor pride v takih strankah do institucionalizacije, bo ta vzdrževala visoko centraliziran notranji model avtoritete, kar pa je prvi pogoj za močno stopnjo institucionalizacije (Panebianco 1988, 67).

Tabela 2.2: Povezava med genetičnim modelom in institucionalizacijo

GENETIČNI MODEL	INSTITUCIONALIZACIJA
1. Teritorialna penetracija	močna
Teritorialna difuzija	šibka
2. Zunanja legitimacija	šibka
Zunanja nadnacionalna legitimacija	močna
Notranja legitimacija	močna
3. Karizma	je ni/močna

Vir: Panebianco (1988, 67).

Panebianco (1988, 67) pa zaključuje, da je zgoraj predstavljena tipologija povezav med genetičnim modelom in stopnjo institucionalizacije strank zgolj hipotetična, saj ne vključuje prisotnosti izzivov iz okolja, v katerem stranka deluje. Nenehne spremembe v okolju, v katerem stranke delujejo, pa so pomemben dejavnik, ki vpliva na organizacijski razvoj strank in ki spreminja razmerje med različnimi organizacijskimi zahtevami na način, ki ga ta model ne more predvideti. Te spremembe so nepredvidljive in se lahko pojavijo v katerem koli času (Panebianco 1988, 20).

3 ORGANIZACIJA IN OKOLJE

Okolje je poleg zgodovine nastanka strank pomemben dejavnik, ki vpliva na organizacijske značilnosti strank. Za zgodovino nastanka strank lahko rečemo, da so stranke v veliki meri same izbirale svoj model razvoja, za dejavnik institucionalnega okolja, ki vpliva na politične stranke, tega ne moremo reči. Institucionalno okolje v določeni državi vsaj minimalno vpliva na vse politične stranke v državi. Po drugi strani pa je res, da lahko stranke vplivajo na institucionalno okolje vsaj deloma, in sicer s sprejemanjem pravnih aktov v parlamentu (Krašovec 2000, 16). Torej odnosi med organizacijo, kot je stranka, in okoljem, v katerem deluje, pogosto veljajo za odnose medsebojne odvisnosti. Panebianco (1988, 204) se v svoji analizi osredotoča na vzajemen odnos med njima, kjer okolje vpliva na organizacijo in obratno. Na eni strani gre za posledice pritiskov in sprememb iz okolja na organizacijo, na drugi pa vpliv volilne baze, torej tistega dela okolja, ki je življenjsko pomemben za preživetje stranke kot organizacije. Stopnja prilagodljivosti stranke okolju je odvisna od dveh faktorjev, in sicer od značilnosti okolja (določeno okolje zahteva prilagajanje organizacije okolju, medtem ko lahko v drugem okolju organizacija manipulira z njim) in stopnje institucionalizacije (višja je stopnja institucionalizacije organizacije, manj se bo organizacija prilagajala okolju in obratno).

3.1 Značilnosti okolja

Okolja, v katerih organizacije delujejo, se med seboj razlikujejo. Tako so nekatera okolja bolj predvidljiva, medtem ko so druga okolja manj predvidljiva. Okolja po Panebiancu (1988, 204) ločimo glede na stopnjo negotovosti oziroma predvidljivosti s pomočjo treh dimenzij: kompleksnost/enostavnost, stabilnost/nestabilnost in liberalnost/sovražnost okolja do organizacije.

Po mnenju nekaterih teoretikov je kompleksnost okolja vzrok za kompleksnost organizacije (Panebianco, 1988, 205). Kompleksnost okolja pa vpliva tudi na stopnjo njegove predvidljivosti. Bolj je okolje kompleksno, manj je predvidljivo, kar vodi

organizacijo v notranjo specializacijo (tj. v množico specializiranih vlog, ki se ukvarjajo z različnimi vidiki okolja z željo, da bi se mu uspešno prilagajali). Stabilnost okolja prav tako vpliva na stopnjo njegove predvidljivosti. Manj kot je okolje stabilno, manj je predvidljivo. Panebianco (1988, 205) poudarja, da v zelo nestabilnih okoljih lahko funkcionirajo samo organizacije z decentralizirano strukturo odločanja, medtem ko centralizirane organizacije bolje delujejo v stabilnem okolju. Negotovost, ki jo povzroča sovražnost okolja, je diametralno nasprotna negotovosti, ki jo povzročata kompleksnost in nestabilnost okolja. Kompleksnost, nestabilnost in sovražnost okolja, torej vse tri dimenzije negotovosti, so medsebojno povezane (Panebianco 1988, 206). Kompleksna okolja so ponavadi tudi nestabilna. Pod določenimi pogoji zelo kompleksna in nestabilna okolja postanejo sovražna in ne ogrožajo samo ureditev organizacije, temveč tudi njeno preživetje.

3.2 Politične stranke in arene

Kot pravi Panebianco (1988, 207) lahko okolja, v katerih delujejo politične stranke, imenujemo tudi arene. V teh arenah stranke pridobivajo vire, ki so potrebni za njihov obstoj in delovanje. V nekaterih arenah si stranke izmenjujejo te vire z drugimi organizacijami na osnovi vzajemnosti, v korist stranke ali v korist druge organizacije. V drugih arenah pa stranke tekmujejo z drugimi organizacijami za vire. Arene so medsebojno odvisne in skupaj tvorijo nekakšno omrežje relevantnih okolij. Viri, ki jih stranka pridobi v eni areni, se porabijo v drugih arenah za druge namene, uspeh v eni areni lahko pomeni uspeh tudi v drugih arenah (Panebianco 1988, 207). Prav tako lahko zaradi medsebojne odvisnosti poslabšanje razmer v eni areni povzroči poslabšanje razmer v drugih arenah. Vsaka stranka deluje po mnenju Panebianca (1988, 208) v mnogo arenah, ki niso povsem izolirane ena od druge in se skozi čas spreminjajo. Najbolj pa na stranke vplivata volilna in parlamentarna arena.

3.2.1 Značilnosti volilne arene

Volilna arena, v kateri se odvija strankarsko tekmovanje za volilne glasove, ima lahko različne stopnje stabilnosti in kompleksnosti, kar vpliva na stopnjo sovražnosti/liberalnosti okolja do organizacije (Panebianco 1988, 208). V primeru, da je določena volilna arena relativno stabilna, da ni velikih sprememb v razmerju moči med strankami v obdobju med različnimi volitvami, lahko pričakujemo večjo kohezivnost in stabilnost vladajočih koalicij v posameznih strankah. V nasprotnem primeru, ko je volilna arena nemirna, nestabilna, polna velikih preobratov in sprememb, ima vladajoča koalicija več težav z nadzorom nad negotovostjo oz. nepredvidljivostjo okolja ter z napetostmi znotraj stranke. Panebianco (1988, 208–209) poudarja, da stopnja institucionalizacije strank pomembno vpliva na razmerje med stranko in okoljem, v katerem deluje. Bolj je stranka institucionalizirana, manjši je vpliv negotovosti v okolju nanjo, torej močna institucionalizacija stranke prinaša manjšo stopnjo negotovosti oz. nepredvidljivosti zanjo iz okolja. Tako kot Panebianco tudi Harmel in Janda (1994, 265) poudarjata, da visoka stopnja institucionalizacije stranke preprečuje učinke tistih faktorjev, ki spodbujajo spremembe strank.

Na stopnjo nadzora stranke nad volilno areno vpliva tudi kompleksnost volilne arene. Najpomembnejši faktor kompleksnosti pa je prisotnost drugih strank in skupin, ki v isti volilni areni tekmujejo za iste volilne vire oziroma imajo isto ciljno skupino volivcev. Torej je kompleksnost volilne arene (Panebianco 1988, 209–210) odvisna od obstoja tekmecev, njihovega zanimanja za volilno bazo drugih strank in števila tekmecev. Kompleksnost okolja tako kot nestabilnost povečuje negotovost v okolju ter s tem negotovost in notranje napetosti v strankah, kjer pride do različnih mnenj o strategijah, ki naj bi bile najbolj primerne za ravnanje v nastali situaciji (Panebianco 1988, 210). Po mnenju Harmela in Jande (1994, 264–265) so notranji faktorji (vključno spremembe v dominantni koaliciji oziroma vodstvu stranke) odgovorni za spremembe v stranki, medtem ko so spodbude iz okolja, tudi iz volilne arene (kot je poraz na volitvah oziroma padec velikega dela volilnih glasov), pomemben katalizator za ta proces, ki privede do spremembe v stranki. So pa stranke v osnovi konservativne organizacije, ki se ne spreminjajo zlahka.

3.2.2 Spremembe v okolju in odzivi političnih strank nanje

Sprememba v okolju neke organizacije je dogodek v okolju, specifično dogajanje, ki se zgodi ali dogaja v določenem času. Te spremembe so lahko zelo različne, npr. volitve, delavska stavka ali vojna. Za posebno vrsto dogodkov v okolju lahko uporabimo izraz "šok", ki povzroči resne posledice za določene politične stranke. Po mnenju Harmela in Jande (1994, 276) lahko razlikujemo med dogodki, ki so nenavadni in zaznavni, ter med dogodki v okolju, ki so vsakodnevni in običajni. Ti vsakodnevni in običajni dogodki so posamezno nepomembni, a kot skupek takih dogodkov lahko v nekem trenutku postanejo pomembni in pogosto stvar javne razprave. Ob tem pa razlikujemo še med spremembo v okolju kot dogodkom, ki spremeni okolje, v katerem stranka deluje, in med trendom sprememb kot serijo dogodkov, ki so usmerjena v isto smer in čez čas postanejo skupek trdnih in merljivih sprememb v okolju, v katerem stranka deluje. Posledično lahko govorimo o spremembah v stranki ali o spremembah stranke, kjer gre v širšem smislu za vsako spremembo, najsi bo to sprememba strankinih pravil, strankine strukture, strankinih politik, strankinih strategij in/ali taktik (Harmel in Janda 1994, 275).

Glede na temo diplomskega dela nas zanimajo predvsem organizacijske spremembe strank. Harmel (2002, 132–133) navaja tri različne pristope v raziskovanju organizacijskih sprememb v strankah:

1. Pristop o življenjskem ciklu strank ("life-cycle approach"), za katerega je najpomembnejše notranje delovanje stranke, kar pomeni, da so vse pomembne spodbude za spremembe v strankah notranjega izvora. Ta pristop temelji na raziskovanju osnovnih sprememb v vlogah in odnosih med različnimi organi stranke. Spremembe so kumulativne in postopne z jasnim vzorcem razvoja v določeno smer (Harmel 2002, 131). Ko stranka dozori, člani stranke razvijejo potrebo po močnem vodstvu, ko stranka doživi volilni uspeh, notranje zahteve po kontinuiranem uspehu privedejo do večanja pomembnosti parlamentarnega dela stranke. Čeprav je zunanje okolje, v katerem stranka deluje, polno spodbud

za organizacijske spremembe, pa je vloga tega okolja kot vira teh spodbud sekundarnega pomena napram notranjim dejavnikom (Harmel 2002, 132).

2. Za pristop o sistemskem razvoju strank ("system-level trends approach") je značilno, da je zunanje okolje, v katerem stranka deluje, primarni vir spodbud za spremembe, četudi morajo notranji akterji potrditi vsako spremembo. Ta pristop temelji bolj na raziskovanju trendov v zunanjem okolju, v katerem stranka deluje, in ne na raziskovanju diskretnih dogodkov v tem okolju. Spremembe so postopne in kumulativne, ki navsezadnje privedejo do nove organizacijske oblike stranke. Takšne postopne, kumulativne spremembe vključujejo serijo odločitev, ki prispevajo k postopnemu gibanju v določeno smer (Harmel 2002, 132–133).
3. Pristop o diskretnih spremembah ("discrete change approach") v stranki se osredotoča na individualne nepovezane spremembe brez posebnega vzorca, ki so nenadne in na prvi pogled slučajne. Na te spremembe vplivajo tako spodbude iz okolja (kot je zunanji šok) kot tudi notranji dejavniki. Harmel in Janda (v Harmel 2002, 133) pa trdita, da lahko notranji dejavniki, zlasti sprememba v vodstvu stranke, privedejo do organizacijskih sprememb v stranki tudi brez spodbud iz zunanjega okolja.

Eden od avtorjev zgoraj omenjenega pristopa o diskretnih spremembah Wilson (v Harmel 2002, 126) navaja, da določeni zunanji dejavniki, posebno spremembe v volilni areni in dejavniki, ki vplivajo na to areno, pokažejo na možnosti za spremembe v stranki, vendar pa so strankarski voditelji tisti, ki odločajo, ali se bodo stranke odzvale na te dejavnike ali ne. Podobno je Albinsson (v Harmel 2002, 127) ugotovil, da tako notranji dejavniki kot dejavniki iz zunanjega okolja, v katerem stranke delujejo, vplivajo na spremembe v stranki, vendar pa zaključuje, da so ukrepi strankarskih voditeljev usmerjeni bolj k notranjim kot zunanjim okoliščinam.

Diskretne, nepovezane spremembe v okolju, v katerem stranka deluje, in/ali notranje okoliščine stranke privedejo do precej nenadnih, diskretnih sprememb v organizaciji stranke. Spremembe interesov v stranki so velikokrat nepovezane z drugimi spremembami in na prvi pogled slučajne (Harmel 2002, 125). Sta pa Harmel in Janda

(Harmel 2002, 126) prva razvila stališče, da je "zunanji šok" kot spodbuda iz okolja pomembna za primarni cilj stranke, ki je lahko volilni, ni pa nujno. Medtem ko druge spremembe iz zunanjega okolja ali določene notranje okoliščine (kot je zamenjava voditelja ali dominantne koalicije) privedejo do sprememb v stranki, se bodo najbolj dramatične in največje spremembe zgodile samo, kadar bo stranka izkusila "zunanji šok". Harmel in Janda (1994, 265) sicer navajata, da so lahko nekatere spremembe v stranki pojasnjene samo z notranjimi faktorji, torej brez spodbud iz zunanjega okolja. So pa najbolj vplivne spodbude iz okolja tiste, ki pripravijo stranko do ponovnega vrednotenja učinkovitosti njenih primarnih ciljev, bodisi je to uspeh na volitvah ali kaj drugega. Ti "zunanji šoki" lahko povzročijo proces sprememb, ki je obsežnejši, kot je rezultat notranjih sprememb (sprememb v vodstvu in/ali dominantni koaliciji stranke). Deshouwer (v Harmel 2002, 132) pa navaja, da okolje, v katerem stranka deluje, navsezadnje ni deterministično, četudi vpliva na slab strankarski nastop. Strankarski akterji še vedno ohranjajo svobodo izbire. Oni so tisti, ki odločajo ali spremeniti stranko ali pa se soočiti s posledicami v primeru, da se ne odločijo za spremembe v stranki. Vsi pa se strinjajo z zaključkom, da imajo tako notranji kot tudi zunanji dejavniki iz okolja, v katerem stranka deluje, pomembno vlogo pri razlagi diskretnih organizacijskih sprememb (Harmel 2002, 128).

Se pa pojavljajo določene dileme o učinkovitosti sprememb v stranki. Nekateri avtorji teorij strank kot organizacij (Harmel in Janda 1994, 275) domnevajo, da so organizacijske spremembe v strankah učinkovite, da se organizacije s spremembami prilagodijo težavam oziroma izzivom iz okolja. Na drugi strani pa imamo avtorje, ki zavračajo to predpostavko in navajajo različne razloge, ki oporekajo učinkoviti naravi sprememb. Ti razlogi so (Harmel in Janda 1994, 275–276):

1. Različna mnenja o tem, katere organizacijske spremembe so nujne in katere spremembe je potrebno izvesti, pogosto razdvajajo tako voditelje organizacije in njihove svetovalce kot tudi nekatere člane stranke.
2. Velikokrat način, kako so odločitve za te spremembe dosežene, v večini organizacij glede na okoliščine ne zagotovi primerne rezultata. Proces sprejemanja odločitev v organizaciji ne pripelje do primernih ali optimalnih

odločitev. Obstaja možnost, da bo v več primerih rezultat odločitev neučinkovit ali morebiti celo usoden za stranko.

3. Realizacija organizacijskih odločitev je pogosto daleč od popolnosti. To, kar se dejansko realizira na podlagi odločitev v organizaciji, v več primerih ne doseže pravega namena in strategije voditeljev, ki so odločitve sprejeli.

Kot smo videli, se spremembe v strankah ne zgodijo brez razloga (Harmel in Janda 1994, 261–262). Do njih pride zaradi različnih notranjih in/ali zunanjih spodbud. Kako se stranke odzivajo na enake spodbude iz okolja, v katerem delujejo, pa je odvisno od ciljev stranke. Vsaka stranka se lahko različno oddziva na enake izzive iz okolja, v katerem deluje.

Na podlagi teorij Stroma, Deschouwerja in ostalih Harmel in Janda (1994, 269) sestavita štiri skupine možnih glavnih ciljev političnih strank: 1. volilna maksimizacija, 2. vladna maksimizacija, 3. zagovorništvo politik/ideologij ter 4. zagovorništvo interesnih skupin znotraj stranke.

1. Največji "šok" za stranko, katere primarni cilj je volilna maksimizacija, je poraz na volitvah ali trend volilnih porazov. Stranke, ki so izkusile takšen volilni šok, najsi gre za 5 % ali 20 % padec volilnih glasov, vneto debatirajo o izboljšanju slabega položaja.
2. Vladna maksimizacija je značilna za večstrankarske sisteme, saj se v dvostrankarskih sistemih zmagata na volitvah enači s prevzemom vlade. Najbolj pretresljiv "šok" za stranko, katere primarni cilj je vladna maksimizacija, je povezan s participacijo v vladi. V stranki, ki zaradi različnih razlogov (razhajanja s koalicijskimi partnericami, propad večje koalicijske partnerice itd.) izpade iz vladne koalicije, se pokaže potreba po osnovnem ponovnem proučevanju strategije vladne maksimizacije, strategije, ki bo naredila stranko sprejemljivo za alternativne koalicijske partnerice (Harmel in Janda 1994, 270).
3. Največji "šoki" za stranke, za katere je ideološka čistost pomembnejša od pridobivanja volilnih glasov ali participacije v vladi, so povezani s strankinimi političnimi stališči ali ideologijami. Takšni šoki pripravijo stranko do

preučevanja sprememb o strankini identiteti zaradi izgube zaupanja v pravilnost ali pomembnost ključnih stališč. Primeri takšnih šokov so propad komunizma za komunistične stranke, dogovor o zmanjševanju jedrskega orožja v Evropi za zelene stranke itd. (Harmel in Janda 1994, 270).

4. V strankah, katerih glavni cilj je zastopanje interesov članov stranke, prihaja do sprememb zaradi notranjega povoda za spremembe. Vzrok notranjih sprememb je lahko v zunanjih razlogih kot so socialne spremembe ali spremembe strankarskega sistema, ki bistveno spremenijo strukturo članstva v stranki. Šok za takšne stranke je tudi nenadno, nenamerno povečanje ali zmanjšanje števila članov stranke (Harmel in Janda 1994, 271).

V večstrankarskih sistemih je veliko strank, katerih glavni cilj je volilna maksimizacija oz. čim večje število sedežev v parlamentu (ta je lahko cilj sam po sebi ali pa je instrument, s katerim se dosegajo drugi cilji). Za takšne stranke je slabši volilni rezultat ali poraz na volitvah eden od večjih dejavnikov, ki zahteva ponovno definiranje organizacije in njenega delovanja, z namenom da bi v prihodnosti obnovila pozicijo v političnem prostoru in si povrnila izgubljene volilne glasove (Ladrech 2002, 395). Deschouwer in Janda (v Harmel 2002, 126) označujeta poraz na volitvah kot "mati vseh sprememb v stranki". Slab volilni rezultat močno vpliva na spremembe v stranki, vendar pa to drži samo, če je uspeh na volitvah glavni cilj stranke. Volilni rezultat je pomemben, ni pa enako pomemben za vse stranke ali za eno stranko v različnih obdobjih. Stranka, katere glavni cilj je politična moč, v vsakem primeru potrebuje podporo volivcev, vendar pa ni nujno, da zgubi politično moč ob slabšem volilnem rezultatu.

Tudi Panebianco (1988, 214) navaja, da volilni rezultat vpliva na odnose med organizacijo in okoljem, v katerem deluje. Stranka, ki ima premalo podpore med volivci, ima premalo vpliva na druge stranke, parlamentarne taktike in strategije, je politično nepomembna. To ima negativne učinke tudi na število članov v organizaciji (Panebianco 1988, 214). Če stranka dolgo časa ostane politično nepomembna, začetni entuziazem počasi pojema, mnogo aktivnih članov odide, število članov stranke stagnira in verjetnost, da bi stranka dosegla prag preživetja, izginja. Neuspeh na volitvah pa ni

edini pritisk, ki zahteva prilagoditev stranke. Posledice prilagajanja strank na spremembe v okolju se odražajo v spremembah politike stranke in v organizacijskih spremembah v obliki novih odnosov v sami strukturi stranke (Ladrech 2002, 395).

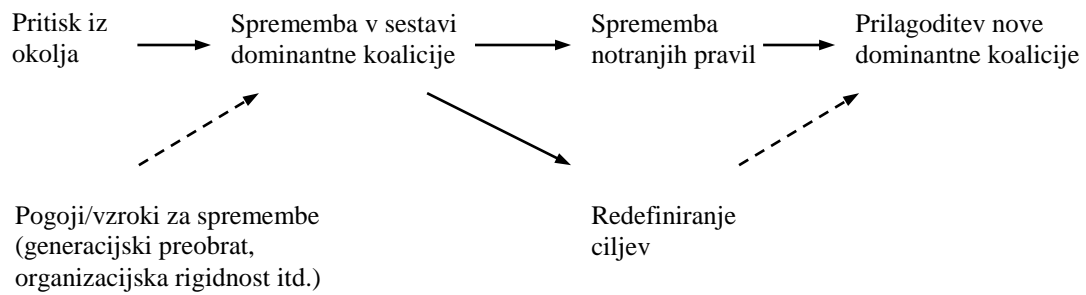
Politične stranke se lahko različno odzivajo na spremembe v politični areni, kar je odvisno od tega, kako jih stranke zaznajo. Način odziva pa je odvisen tudi od obsega spremembe in od same odločitve politične stranke, kako se bo odzvala (Mair in drugi 2004, 9). Eden od možnih načinov odziva je tudi neodzivnost. V določenih primerih se politične stranke ne odzovejo na spremembe v okolju. To je lahko posledica nezavedanja spremembe in njenih posledic ali pa zanikanja pomembnosti te spremembe (Mair in drugi 2004, 10). Kljub vsemu pa je najpogostejši odziv političnih strank sprememba notranje organizacijske ureditve (Mair in drugi 2004, 11). Tu gre velikokrat za profesionalizacijo nekaterih položajev, ki so bili pred tem nepoklicni. Prav tako so pogoste oblike organizacijskih sprememb (de)centralizacija ter uvedba novih metod za selekcijo kandidatov in pogostejše menjavanje predlaganih kandidatov za vodilna mesta v stranki. Za ta mesta lahko stranke rekrutirajo medijsko prepoznavne osebnosti, saj lahko medijska prepoznavnost strankinih kandidatov občutno pripomore k povečani konkurenčnosti stranke v volilni areni (Mair in drugi 2004, 11). Politične stranke se lahko na izzive iz okolja odzivajo tudi s spremembo strategije do volivcev ali skupin volivcev. Ena od možnosti je krepitev povezave z že obstoječimi ciljnim skupinami volivcev, druga možnost pa je zamenjava starih ciljnih skupin z novimi skupinami volivcev ali pridobivanje novih, dodatnih skupin volivcev (Mair in drugi 2004, 12). Nabor dodatnih skupin volivcev lahko posledično izhaja tudi iz vključevanja novih programskih usmeritev stranke ali spreminjanjem stališč do javno-političnih tematik. S tem lahko stranke spremenijo pozicijo na kontinuumu levo-desno. Tu pa ne smemo pozabiti na povezovanje stranke z interesnimi skupinami ter novimi družbenimi gibanji, ki lahko pomembno vplivajo na širjenje strankine volilne baze ter pripomorejo k boljši konkurenčnosti stranke (Mair in drugi 2004, 13). Stranka pa se lahko na izzive iz okolja odzove tudi s spremembo strategije do drugih političnih strank, kar pomeni, da stranka na novo opredeli odnos do drugih strank. Tu gre za vzpostavljanje povezav, volilnih zavezništev ali celo za združevanje dveh ali več političnih strank. Stranke pa lahko predvsem v volilni kampanji postanejo tudi tarča napadov druge tekmujoče stranke,

vendar pa lahko negativen govor spodbudi odklonilne odnose pri volivcih (Mair in drugi 2004, 12).

Vsak povečan pritisk iz okolja vpliva na vodstvo stranke. Vodstvo stranke pritiske iz okolja zaznava in se na njih prilagaja. Panebianco (1988, 243) se je pri proučevanju organizacijskih sprememb osredotočil na bistvene spremembe, ki spreminjajo avtoritativno strukturo organizacije, organizacijsko ureditev. Sprememba v organizacijski ureditvi je tista, ki spreminja ustroj dominantne koalicije politične stranke, odnose med notranjimi organi stranke in razmerje moči v stranki tako v horizontalni kot tudi v vertikalni smeri.

Po Panebiancovem (1988, 243) mnenju spreminjanje organizacijske ureditve stranke poteka v treh fazah (slika 3.1). V prvi fazi močan pritisk iz okolja, kakršen je poslabšanje položaja stranke v volilni areni ali neuspešnost stranke na volitvah, spodbudi organizacijsko krizo v stranki v obliki generacijskih sprememb z novimi potencialnimi voditelji, zmanjšanje organizacijske rigidnosti itd. (Panebianco 1988, 243). Ker obstoječa dominantna koalicija v stranki ni sposobna reševati krize, jo v drugi fazi zamenja že v ozadju vzpostavljena nova koalicija. Tretja faza je faza organizacijske rekonstrukcije, ki vključuje dve organizacijski področji. Prvo področje se nanaša na spremembo notranjih pravil delovanja stranke, ki vključujejo tekmovanje v stranki ter razporeditev moči med organi, kar navsezadnje lahko pripelje do sprememb statuta stranke. Vloga posameznih delov stranke se spremeni in reorganizira, tako lahko pride do večje centralizacije ali decentralizacije stranke. Določeni organi dobijo več pristojnosti (ponavadi tisti, ki jih nadzoruje nova elita), medtem ko se nekaterim organom pristojnosti zmanjšajo, zlasti tistim, ki jih nadzoruje stara elita. Drugo področje organizacijske rekonstrukcije se nanaša na ponovno definiranje uradnih ciljev organizacije, kar legitimira novo dominantno koalicijo in njeno moč. Po mnenju Panebianca (1988, 244) je to nujno, saj je članom stranke potrebno pokazati, da je bila sprememba v vodstvu stranke izpeljana zaradi plemenitih razlogov in ne zaradi osebnih interesov in ambicij.

Slika 3.1: Prikaz sprememb v organizacijski ureditvi politične stranke

Vir: Panebianco (1988, 244).

Na tej točki je cikel dokončan in kriza rešena z rekonstrukcijo organizacijske ureditve. Spremembe so vidne v stopnji kohezije stranke, stopnji stabilnosti in v razporeditvi moči. Inovacije, ki jih je uvedla nova dominantna koalicija, pa imajo lahko nepredvidljive učinke in tako ustvarijo pogoje, ki pospešijo novo organizacijsko krizo, predvsem ko pride do novih zunanjih izzivov, izzivov iz okolja (Panebianco 1988, 245).

4 ANALIZA

4.1 Nastanek in razvoj Stranke mladih Slovenije (SMS)

Stranka mladih Slovenije je nastala 4. julija 2000 na ustanovnem kongresu v Ljubljani, kjer so bili prisotni vsi dotedanji podporniki stranke. Prve zamisli in pogovori o ustanovitvi stranke so potekali že leta 1994 v Študentski organizaciji Univerze v Ljubljani (ŠOU), kjer so bili nekateri ustanovni člani SMS predhodno tudi aktivni. Skupaj s še nekaterimi funkcionarji ŠOU in ŠOUM ter posamezniki, ki so bili dejavni v študentski politiki in na mladinskem področju, so takrat razmišljali o ustanovitvi mladinskega gibanja, s katerim bi zastopali interese mladih, vendar pa Vozelj (2016) navaja, da si v Sloveniji upoštevan le, če greš aktivno v politično tekmo. Kasneje so namreč idejo o ustanovitvi mladinskega gibanja opustili in se osredotočili na ustanovitev politične stranke. Vzporedno so se po posameznih občinah na lokalnih volitvah leta 1998 pojavile neodvisne kandidatne liste mladih, ki so imele kar veliko podporo med volivci. To je sodelujoče na omenjenih kandidatnih listah ter tudi nekatere druge mlade po Sloveniji spodbudilo, da so leto kasneje ustanovili stranko z imenom Lista mladih Slovenije (LMS). Glavni pobudnik te stranke v nastajanju je bil Tadej Slapnik, kasneje poslanec SMS v Državnem zboru od leta 2000 do 2004. Še preden se je LMS vpisala v register političnih strank, sta Simon Zore, takratni direktor ŠOU v Ljubljani, ter Jože Vozelj, kasneje glavni tajnik SMS, povabila LMS k sodelovanju. Tako je 4. julija 2000 nastala skupna stranka z imenom Stranka mladih Slovenije (SMS) (Vozelj 2016).

Na ustanovnem kongresu v Ljubljani 4. julija 2000 so bili izvoljeni glavni organi stranke, kot so predsednik, podpredsednik, glavni tajnik stranke, izvršni odbor, svet stranke ter vodja volilnega štaba stranke. Predsednik stranke je postal Dominik S. Černjak, podpredsednik Tadej Slapnik, glavni tajnik pa Jože Vozelj. Na mesto vodje volilnega štaba pa je bil izvoljen Anton Noner. Poleg izvolitve glavnih organov so na ustanovnem kongresu sprejeli še statut in program stranke. Kmalu po ustanovnem kongresu stranke so bili ustanovljeni tudi lokalni odbori. Kot prvi je bil 30. avgusta 2000 ustanovljen LO Slovenske Konjice. Naslednji štirje LO Zasavje, MO Ljubljana in

Maribor ter LO Logatec so bili ustanovljeni v septembru in v začetku oktobra leta 2000 (Vozelj 2016). Sicer ti lokalni odbori niso bili ustanovljeni čisto sočasno s stranko, vendar pa so glavne pobude za ustanovitev stranke prihajale ravno iz teh krajev in regij, kar pomeni, da gre tu le za neko formalno organizacijsko oblikovanje stranke po določenem vrstnem redu. Tudi kasneje so pobude za ustanovitev lokalnih odborov prihajale s strani mladih iz različnih občin po Sloveniji, kjer je bilo članov in simpatizerjev več in so se želeli organizirati kot lokalni odbor (Vozelj 2016). Največji porast članstva in lokalnih odborov je bilo opaziti do poletja 2001, verjetno pa je bil glavni razlog za večje zanimanje za članstvo v stranki uspešen nastop stranke na državnozborskih volitvah leta 2000, ko je stranka dosegla volilni prag in postala parlamentarna stranka. Vodstvo stranke je v zvezi z oblikovanjem lokalnih odborov dajalo le smernice na področju enotnih formalnih določil kot je statut stranke ter pomoč zaradi pomanjkanja izkušenj nekaterih članov stranke (Vozelj 2016).

Na podlagi zgoraj omenjenih podatkov o nastanku stranke lahko določimo genetični model stranke po Panebiancovi klasifikaciji. Po prvem dejavniku, ki se nanaša na organizacijski razvoj stranke, je SMS nastala na način teritorialne difuzije, ki označuje združevanje lokalnih elit v skupno nacionalno organizacijo. Na eni strani gre za že povezane posameznike, ki so na podlagi enakih idej oblikovali lokalne politične elite, kot so neodvisne kandidatne liste. Na drugi strani pa gre za posameznike, ki so se povezovali v študentski politiki ter aktivno sodelovali v študentskih organizacijah, kot sta ŠOU in ŠOUM. Obe strani pa sta se med seboj povezali in združili v skupno, strankarsko organizacijo na nacionalni ravni (Stranko mladih Slovenije). Takšna strankarska nacionalna organizacija je torej federacija različnih lokalnih skupin, v kateri je dominantna koalicija razdeljena zaradi nenehnega boja za pridobitev strankarskega nadzora oziroma oblasti (Panebianco 1988, 51). Tudi ustanovitev prvih lokalnih odborov stranke, ki so nastali na podlagi predhodnih neodvisnih kandidatnih list, potrjuje zgoraj navedeno trditev, da se je SMS oblikovala na način teritorialne difuzije. Ti lokalni odbori so bili ustanovljeni kmalu po ustanovnem kongresu stranke na območjih, iz katerih so prihajali posamezniki, izvoljeni v glavne organe stranke.

Kasneje, ko je stranka že prestopila prag parlamenta, so spodbude za ustanavljanje lokalnih odborov prav tako prihajale s strani mladih iz različnih slovenskih občin, ki so se želeli pridružiti nacionalni strankarski organizaciji. Sicer je vodstvo stranke pomagalo pri oblikovanju teh lokalnih odborov, vendar le zaradi pomanjkanja izkušenj ter zaradi doseganja enotnih formalnih določil stranke. Vodstvo stranke ustanavljanja lokalnih odborov v tistem času še ni spodbujalo, torej se je organizacijski razvoj stranke nadaljeval na način teritorialne difuzije.

Do pospešenega ustanavljanja lokalnih odborov je prišlo v letu 2002 predvsem zaradi približevanja lokalnih volitev istega leta. Vozelj (2016) navaja, da je v tem letu pobuda za ustanavljanje lokalnih odborov prišla tudi s strani vodstva stranke, saj so se odločili povečati obseg stranke predvsem v občinah, kjer stranka ni imela članov ali pa jih je bilo premalo. To nakazuje na drugačen nadaljnji razvoj stranke, in sicer se je v letu 2002 stranka razvijala s teritorialno penetracijo, saj je center oz. vodstvo stranke nadzorovalo, usmerjalo in pospeševalo razvoj periferije oz. lokalnih odborov stranke.

Kot je razvidno iz do sedaj povedanega, lahko s pomočjo prvega dejavnika, ki temelji na prostorski dimenziji, opredelimo genetični model SMS kot kombinacijo obeh načinov organizacijskega razvoja. Začne se s teritorialno difuzijo, ko se v različnih delih države avtonomno pojavijo lokalna združenja, ki se kasneje povežejo v nacionalno organizacijo. Nato začne nacionalna organizacija ustanavljati lokalna združenja tam, kjer ta še ne obstajajo (penetracija) (Panebianco 1988, 51). Večinoma pa je možno opredeliti prevladujoč način organizacijskega razvoja. V našem primeru prevladuje difuzijski element organizacijskega razvoja stranke.

Drugi dejavnik, ki določa genetični model stranke, je prisotnost ali odsotnost zunanje "sponzorske" institucije pri samem nastanku stranke. Vozelj (2016) trdi, da se stranka ni povezovala z nobeno zunanjo sponzorsko organizacijo, ki bi finančno podprla stranko. Za namene delovanja stranke in pri pripravah na volilno kampanjo je bilo prisotnega veliko prostovoljnega angažiranja in finančnih vložkov članov in simpatizerjev stranke. Poleg tega pa so najeli še bančni kredit. Kljub temu moramo omeniti povezavo z dvema zunanjsima organizacijama ŠOU in ŠOUM, s pomočjo katerih se je stranka povezala z

njeno socialno bazo mladih. Vendar pa Vozelj (2016) izpostavlja, da študentski organizaciji nista imeli druge vloge v stranki kot samo to, da so bili nekateri ustanovitelji stranke prej aktivni tudi v eni izmed teh dveh organizacij. Edino, kar so prinesli s seboj, je znanje. Iz tega vidika je obstajala določena povezava z zunanjo institucijo (študentsko organizacijo), vendar pa je ne moremo označiti kot sponzorsko institucijo, saj je šlo v tem primeru le za pomoč, ne pa tudi za vpliv in nadzor nad stranko. Torej je SMS notranje legitimirana stranka, saj gre v njenem primeru za odsotnost sponzorske institucije pri vzpostavitvi stranke.

Tretji dejavnik, vlogo karizme, lahko v primeru SMS zanemarimo, saj ne gre za stranko, pri kateri bi imel voditelj odločilno vlogo pri nastanku stranke za namen doseganja svojih ideoloških ciljev. Kot ugotavlja tudi ena redkih raziskav na primeru SMS (Goleš 2007, 52), so bili nastopi predsednika stranke všečni, mladostni in hkrati umirjeni, kar so sicer karakteristike karizmatične osebe, vendar ne v takšnem obsegu, kjer bi karizma nadomestila institucionalno, birokratsko organizacijo. Predsednik stranke je izžareval mladost, svežino, neobremenjenost s preteklostjo ter politično neomadeževanost, kar pa so značilnosti, ki jih je SMS poudarjala v svojih programskih smernicah. Takšna podoba demokratično izvoljenega predsednika stranke je prispevala k njegovi pozitivni medijski podobi in posledično tudi k pozitivni podobi stranke. Pri strankah s karizmatičnim voditeljem pa podporniki stranke sprejmejo predsednika stranke brez demokratičnega postopka izbora, njegova karizma pa nadomešča institucionalno organizacijo, kar za SMS ne drži, zato dejavnik karizme za SMS nima odločilnega pomena.

4.2 Institucionalizacija Stranke mladih Slovenije in povezava z genetičnim modelom razvoja stranke

V primeru SMS prevladuje difuzijski element organizacijskega razvoja stranke, kar nakazuje na razvoj stranke z nizko stopnjo institucionalizacije. Vodstvo stranke je v

takih strankah sestavljeno iz posameznikov, ki izhajajo iz lokalnih političnih elit, med katerimi lahko poteka boj za prevlado nad vodstvom stranke. Torej razvoj stranke s teritorialno difuzijo teži k oblikovanju nekohezivne dominantne koalicije zaradi obstoja tekmovalnih skupin znotraj stranke, ki hočejo nadzorovati sredstva stranke (Panebianco 1988, 63). Na podlagi stopnje avtonomnosti v odnosu do okolja ter stopnje sistemskosti, ki določajo stopnjo institucionalizacije stranke, bomo poskušali ugotoviti, ali je v primeru SMS dejansko prišlo do razvoja šibke institucije.

Ključni dejavnik organizacijskega razvoja stranke ter moment, ki vodi k procesu institucionalizacije stranke, je vstop v Državni zbor le tri mesece po ustanovnem kongresu stranke. 15. oktobra 2000 je SMS na volitvah poslancev v Državni zbor zbrala 46.674 glasov oz. 4,34 % glasov vseh volilnih udeležencev (Državna volilna komisija 2000). SMS je dobila štiri poslanska mesta, ki so jih zasedli Tadej Slapnik, Marko Diaci, Igor Štemberger in Bogomir Vnučec. Ti so predstavljali javni del stranke do naslednjih državnozborskih volitev leta 2004. Z vstopom v parlament je stranka postala upravičena do javnofinančnih subvencij, kar je SMS omogočilo nadaljnji organizacijski razvoj stranke. Ob ustanovitvi se je stranka financirala le iz najetega bančnega kredita ter iz finančnih vložkov članov in simpatizerjev stranke (Vozelj 2016).

Pomemben dejavnik z vidika institucionalizacije stranke so tudi lokalne volitve, ki so potekale 10. novembra 2002. Takrat je stranka zbrala 46.066 glasov, kar je na nacionalni ravni znašalo 4,46 % vseh volilnih udeležencev (Državna volilna komisija 2002). Torej je stranka na lokalni ravni ponovila uspeh, dosežen na nacionalni ravni pred dvema letoma. Poleg tega se je z nadaljevanjem razvoja stranke po principu teritorialne penetracije povečalo število lokalnih odborov po različnih občinah v državi, ki so si z uspehom na lokalnih volitvah (skladno z zakonodajo) priskrbeli finančne vire iz občinskih proračunov.

Zlasti finančna odvisnost stranke od proračunskih sredstev (te pa so odvisne od volilnega uspeha stranke) je SMS razvila nizko stopnjo avtonomnosti v odnosu do okolja, saj je bila stranka finančno odvisna od njega. Tu mislimo predvsem na to, da so javnofinančne subvencije predstavljale veliko večino financiranja stranke (Goleš 2007,

60), kar nakazuje da je SMS finančno odvisna od države. Stranka, ki premore le malo avtonomije, ne more bistveno vplivati na okolje, temveč se mu mora prilagajati (Panebianco 1988, 55). Posledično je stopnja institucionalizacije nizka.

Tudi z vidika stopnje sistemskosti oziroma povezanosti med strukturami znotraj stranke je SMS razvila nizko stopnjo sistemskosti. Lokalni odbori kot posamezne strukture znotraj stranke so bili s finančnega vidika po uspehu na lokalnih volitvah avtonomni v odnosu do centra stranke. Stranka je lahko kot pravna oseba imela odprt le en transakcijski račun, vendar so znotraj enotnega računa določili "podračune" po lokalnih odborih, na katere so se stekali pripadajoči finančni viri in s katerimi so lokalni odbori razpolagali sami brez nadzora centra stranke (Vozelj 2016). Prav tako na avtonomno pozicijo lokalnih odborov kažejo tudi postopki izbora kandidatov za volitve, tako državnozborske kot tudi lokalne volitve. Vozelj (2016) navaja, da je predlaganje kandidatov za volitve potekalo izključno na lokalnem nivoju. Teh lokalnih kandidatnih list center stranke tudi ni potrjeval. Edino, kar je center stranke določal, so smernice, kot je logotip stranke in marketinška podoba pri volilni kampanji pred volitvami.

Kadar stranka dopusti visoko stopnjo avtonomnosti svojim podskupinam oz. lokalnim odborom, je stopnja povezanosti med temi podskupinami ter med njimi in centralnim delom stranke nizka. Visoka stopnja avtonomnosti lokalnih odborov, ki neodvisno od centra stranke nadzorujejo vire, ki so potrebni za njihovo delovanje, kaže na nizko stopnjo sistemskosti (Panebianco 1988, 56), s tem pa tudi na nizko stopnjo institucionalizacije.

Kot navaja Panebianco (1988, 63) sta genetični model razvoja stranke in institucionalizacija stranke medsebojno povezana. Razvoj stranke s teritorialno difuzijo zaradi obstoja številnih tekmovalnih skupin znotraj stranke teži k oblikovanju šibke centralne institucije. Tudi za SMS lahko rečemo, da je dosegla nizko stopnjo institucionalizacije, ki se kaže v visoki stopnji odvisnosti od okolja (zlasti države v finančnem pogledu) in v močni decentraliziranosti stranke ter nekohezivnosti njenih podskupin. Posledično se je morala SMS spremembam v okolju prvenstveno prilagajati in ni imela večjih možnosti nanj vplivati.

4.3 Okolje in Stranka mladih Slovenije

Z namenom kasnejše analize organizacijskih sprememb v SMS najprej analizirajmo dogodke, ki so sledili po volitvah v Državni zbor leta 2000.

Pred volitvami v Državni zbor leta 2000 je SMS imela en velik skupen cilj, ki je temeljil na povezovanju mladih ter reševanju njihovih problemov. Že po vstopu v Državni zbor so se znotraj stranke pojavila prva nestrinjanja. Vozelj (2016) navaja, da se je SMS kot parlamentarna stranka morala opredeliti tudi do drugih političnih vprašanj, ki so presežala okvire mladinske politike, in začela so se kazati prva nesoglasja. Pri odločanju o npr. vprašanju o istospolnem partnerstvu je prišlo do določenih ideoloških razhajanj med naprednejšim in konservativnejšim delom stranke, vendar pa ta razhajanja niso pomembno vplivala na nadaljnje skupno politično delovanje in odločanje. Z nadaljnjim razvojem stranke kot organizacije v teritorialnem pogledu in avtonomno pozicijo lokalnih odborov pa so se pojavili tudi konflikti med centrom in lokalnimi odbori. Nekateri lokalni odbori so hoteli intenzivneje sodelovati pri nacionalnem političnem odločanju (Vozelj 2016), kar pa z vidika statutarnih pravil ni bilo mogoče.

Do prvega večjega konflikta v vodstvu SMS je prišlo pri izboru kandidata za direktorja Urada za mladino. To funkcijo je takrat prevzel Dominik S. Černjak, predsednik stranke, s čimer pa se nekateri člani stranke (natančneje Tadej Slapnik in njegovi privrženci) niso strinjali (Vozelj 2016). Malo pred lokalnimi volitvami leta 2002 pa je v medijih odmevala še afera na omenjenem uradu, ko so direktorju urada Černjaku očitali nepravilnosti v delovanju in zlorabo položaja. Zaradi medijskega linča in pritiskov, ki so prispevali k negativni podobi celotne stranke, so se v SMS odločili, da Černjak poda odstopno izjavo s položaja direktorja Urada za mladino (Vozelj 2016).

V letu 2003 je SMS začela s povezovanjem na nadnacionalni politični ravni, ko je pridobila status opazovalke pri Evropski federaciji zelenih strank (EFGP). S tem je stranka razširila programsko usmeritev na zeleno politiko, v kateri prevladujejo vrednote ekologije, sociale, strpnosti, pravičnosti, humanitarne vrednote in druge (Goleš 2007: 56). Eden od razlogov povezovanja z EFGP je bil nastop na prihajajočih volitvah

v Evropski parlament spomladi 2004, kjer naj bi SMS nastopila skupaj s Stranko ekoloških gibanj (SEG). Nosilec kandidatne liste naj bi bil eden izmed članov SEG, konkretno Leo Šešerko, vendar pa se je vodstvo SMS odločilo, da na evropskih volitvah nastopi s svojo kandidatno listo. Na pobudo predsednika SMS je nosilka liste postala Alenka Paulin, ki je bila medijsko prepoznavna, imela pa je tudi že izkušnje v politiki, saj je bila nekdanja tiskovna predstavnikinja takratne Socialdemokratske stranke Slovenije (SDS) (Vozelj 2016). To je ponovno privedlo do večjega konflikta v stranki tri mesece pred evropskimi volitvami in julijskim rednim kongresom. V stranki sta se izoblikovali dve frakciji. Slapnikova frakcija je zahtevala izredni kongres, kjer naj bi razrešili svet stranke, sprejeli nov posodobljen program, ki naj bi zajemal tudi poglavja o ekologiji, predvsem pa so zahtevali zamenjavo predsednika stranke, ki naj bi s svojo politično podobo negativno deloval na podobo celotne stranke. Izvršni odbor je zahtevo za izredni kongres zavrnil, saj se po besedah Vozlja (2016) nekaterim članom izvršnega odbora ni zdelo smotno, da bi izvedli kongres tik pred evropskimi volitvami, v juliju pa so tako ali tako načrtovali redni kongres stranke. Posledično je iz stranke izstopila Slapnikova frakcija skupaj z desetimi lokalnimi odbori. Vozelj (2016) pravi, da so že po zavrnitvi zahteve po sklicu izrednega kongresa pričakovali izstop in ustanovitev nove stranke.

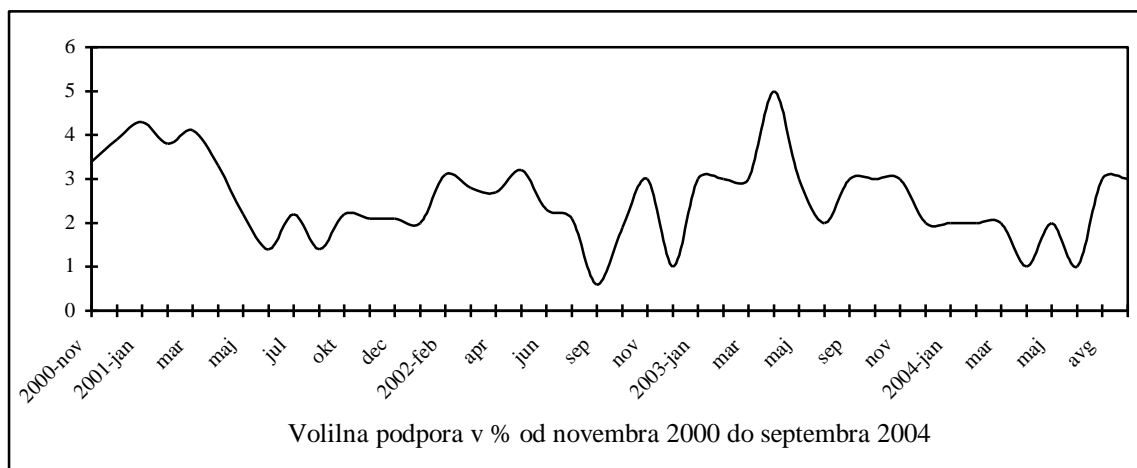
8. maja 2004 je na ustanovnem kongresu v Novem mestu nastala stranka Aktivna Slovenija (AS). Z idejno zasnovo in vizijo ter s programskimi usmeritvami je nagovarjala predvsem politično neaktivni del slovenske družbe, na kar navsezadnje nakazuje že samo ime stranke. Na mesto predsednika stranke je bil izvoljen Franci Kek, ki je s svojo medijsko prepoznavnostjo nagovarjal predvsem mlade (Goleš 2007, 67). S tem je obstajala nevarnost, da bo AS prevzela del volivcev SMS.

Na volitvah v Evropski parlament 13. junija 2004 je SMS po vsem dogajanju zabeležila upad volilne podpore, saj je za stranko glasovalo 10.027 volivcev, kar je znašalo 2,30 % glasov vseh volilnih udeležencev (Državna volilna komisija 2004).

Spremembe in povečano kompleksnost v volilni areni je SMS zaznala in se je na njih odzvala s spremembami v organiziranosti in programu stranke že tri mesece pred

volitvami v Državni zbor leta 2004. Na upad volilne podpore SMS so kazale tudi raziskave Politbarometra (glej graf 4.1). Stranka je imela pred kongresom julija 2004 komaj 1 % volilne podpore.

Graf 4.1: Volilna podpora SMS

Tako je do večjih sprememb v programskem kot tudi organizacijskem smislu prišlo na 1. rednem kongresu 3. julija 2004 v Novi Gorici. Vozelj (2016) navaja, da so v skladu z nadnacionalnim povezovanjem sprejeli nov, razširjen in posodobljen program stranke. Tako je posebno mesto v programu dobila zelena politika, ki vsebuje okoljske in naravovarstvene komponente. Poleg programske razširitve pa so z novim statutom sprejeli tudi nekatere organizacijske spremembe. Uradno so sprejeli simbol Evropske federacije zelenih strank (EFGP), cvet sončnice. Ustanovili so nekatere interesne sekcije, kot so Gibanje slovenske mladine (GSM), ki združuje mlade člane in simpatizerje stranke in je formiran kot podmladek stranke. Ustanovljena je bila tudi delavsko-kmečka sekcija, seniorska sekcija in Skupina za enake možnosti (SEM), ki pa združuje članice stranke. Vse interesne sekcije so v svojem delovanju avtonomne, vendar pa ne smejo delovati v nasprotju s statutom in programom stranke. Vozelj (2016) pravi, da so te interesne in programske razširitve jemali kot prednost napram Aktivni Sloveniji (AS).

Do sprememb pa je prišlo tudi v organih stranke, ustanovili so nove in razširili že obstoječe organe. Na novo so ustanovili konvencijo, ki je namenjena sprejemanju temeljnih programskih izhodišč, smernic in stališč za delo stranke in njenih organov ter poslanske skupine med kongresoma. Sestavljajo jo člani izvršnega odbora stranke, člani sveta stranke, ki so voljeni na kongresu, predstavniki lokalnih odborov in predstavniki programskega sveta, ki so ga prav tako na novo ustanovili in je postal strokovni posvetovalni organ stranke. Predsedstvo konvencije na svojo pobudo ali pobudo sveta stranke ali izvršnega odbora stranke skliče konvencijo vsaj enkrat letno. Z ustanovitvijo konvencije se je povečala vloga lokalnih odborov stranke, kar je vidno v 20. členu statuta SMS iz leta 2004, ki določa, da

predsedstvo konvencije koordinira in usklajuje delovanje aktivnosti stranke na lokalnem nivoju, skrbi za pretok informacij in idej med lokalnimi odbori, obravnava pobude in predloge lokalnih odborov in članov stranke ter do njih zavzema stališča, oblikuje predloge, ki se nanašajo na delovanje stranke in jih posreduje pristojnim organom. (Statut SMS 2004, 20. člen)

Do sprememb je prišlo v stopnji centralizacije stranke. Čeprav že ob ustanovitvi in kasnejšem razvoju SMS ni bila stranka z visoko stopnjo centralizacije, so se procesi decentralizacije po vzniku velikih nesoglasij v stranki še nadaljevali. Kongres je najvišji organ SMS, ki se sestaja enkrat na štiri leta, skliče ga izvršni odbor stranke. V statutu iz leta 2000 je določeno, da izredni kongres lahko skliče samo svet SMS z večino glasov svojih članov. V statutu iz leta 2004 pa se kaže povečan vpliv lokalnih odborov v dopoljenem 14. členu, ki določa, da

izredni kongres skliče svet SMS kadar koli z večino glasov svojih članov ali na zahtevo najmanj ene polovice (1/2) lokalnih odborov. Zahteva za sklic izrednega kongresa mora vsebovati vsaj polovico (1/2) zapisnikov sej izvršnih odborov lokalnih odborov, iz katerih je razvidna zahteva po sklicu izrednega kongresa. Svet mora sklicati izredni kongres v 4 mesecih po prejemu 1/2 zapisnikov sej izvršnih odborov lokalnih odborov. Če svet stranke kongresa ne skliče v

predvidenem roku, ga lahko skličejo lokalni odbori sami. (Statut SMS 2004, 14. člen)

Kongres sestavljajo delegati lokalnih odborov (iz vsakega lokalnega odbora mora biti vsaj eden delegat, pri določanju števila delegatov pa je potrebno upoštevati regionalno uravnoteženost), delegati sekcij in člani sveta stranke. V ustanovnem statutu iz leta 2000 je bilo namreč ohlapno opredeljeno, kdo sestavlja kongres stranke. Poleg članov sveta so se kongresa lahko udeležili še predstavniki odborov lokalnih skupnosti in interesnih sekcij. Predstavnike odborov lokalnih skupnosti so določala predsedstva teh odborov po načelu: »en predstavnik na določeno število članov odbora« (Statut 2000, 16. člen). Število predstavnikov lokalnih odborov pa je pred vsakim kongresom določal svet stranke z upoštevanjem gibanja članstva. Prav to določanje števila predstavnikov lokalnih skupnosti za 1. redni kongres leta 2004 je sprožilo nesoglasja s strani nekaterih lokalnih odborov, ki so vodstvu stranke očitali samovoljno določanje delegatov za kongres stranke.

Vpliv lokalnih oz. regijskih odborov so povečali tudi z razširitvijo sveta stranke, ki je po novem vključeval po enega predstavnika vsakega regijskega odbora, vodje regijskih odborov ter največ pet predstavnikov interesnih sekcij. Število članov sveta, ki jih izvoli kongres stranke, pa se je povečalo iz sedem na štiriindvajset članov. Svet SMS sestavljajo še člani izvršnega odbora, poslanci v Državnem zboru in svetniki v Državnem svetu RS, ki so člani SMS, ministri v Vladi RS, ki so člani SMS, ter predstavniki v organih EU (evropski parlament, evropski svet in evropska komisija), ki jih na te funkcije predlaga stranka in so njeni člani (Statut SMS 2004, 21. člen).

Do razširitve članstva pa je prišlo tudi v izvršnem odboru stranke, ki so ga po novem sestavljali predsednik stranke, štirje podpredsedniki stranke, predsednik sveta stranke, predsednik konvencije, predsednik programskega sveta ter glavni tajnik stranke. Število članov izvršnega odbora stranke se je tako povečalo iz pet na devet članov. Posebno mesto v statutu iz leta 2004 je dobila poslanska skupina stranke zaradi skladnejšega in učinkovitejšega dela stranke v državnem zboru. Skladno s statutom člani poslanske skupine stranke pri predhodnem obravnavanju vprašanj, ki so na dnevnem redu v

državnem zboru, sprejemajo ustrezne sklepe in smernice v skladu z usmeritvami stranke. Na sejah poslanske skupine lahko sodelujeta tudi predsednik in glavni tajnik stranke.

Na lokalni ravni pa je stranka po turbulentnih časih pred volitvami leta 2004 poleg lokalnih odborov na novo formirala še regijske odbore, ki delujejo na področju volilne enote, kot to določa zakon, ki ureja volitve v Državni zbor RS. Regijske odbore sestavljajo predstavniki lokalnih odborov, ki delujejo znotraj zgoraj opredeljenega področja. Predstavnik v regijskem odboru določi izvršni odbor lokalnega odbora, vodjo regijskega odbora pa imenuje izvršni odbor stranke s soglasjem regijskega odbora (Statut 2004).

Na kongresu pred volitvami leta 2004 so poleg razširjenega programa in sprejetih sprememb v statutu izvolili še funkcionarje v nove in razširjene organe stranke ter predsednika stranke. Dosedanji predsednik stranke Dominik S. Černjak je z večino glasov (zbral je 71 glasov) premagal protikandidata Bogomira Vnučca, ki je zbral 24 glasov. Za podpredsednike stranke so bili izvoljeni Dušan Krajnik, Uroš Brežan, Marko Diaci in Vanja Režonja. Glavni tajnik je ostal Jože Vozelj.

Kljub vsem spremembam, ki so sledila turbulencam v stranki in kongresu tik pred volitvami v Državni zbor leta 2004, pa se volilna podpora na teh volitvah 3. oktobra 2004 ni povišala. Tako je stranka z 20.174 glasovi oziroma 2,08 odstotki vseh volilnih udeležencev (Državna volilna komisija 2004) doživela neuspeh na volitvah in se ni prebila v Državni zbor.

Po volitvah v Državni zbor je novembra 2004 predsednik SMS Dominik S. Černjak odstopil. V skladu s statutom SMS je svet stranke po kandidacijskem postopku imenoval novega predsednika stranke Darka Krajnca. Darko Krajnc je funkcijo predsednika stranke opravljal do naslednjega kongresa stranke v letu 2009, ko je bil ponovno izvoljen. Vozelj (2016) navaja, da po 12. členu statuta SMS (ki določa, da po prenehanju funkcije članu organa ali nosilcu funkcije posameznega organa, svet stranke

imenuje vršilca dolžnosti, ki to funkcijo opravlja do prvega kongresa stranke) ni bilo potrebno sklicati kongresa, saj je od prejšnjega kongresa preteklo le štiri mesece.

Pri analizi organizacijskih sprememb SMS, ki so se dogodile po volilnem neuspehu na volitvah leta 2004, je potrebno skladno s predstavljenimi teoretskimi izhodišči upoštevati tako notranje dejavnike kot tudi dejavnike iz zunanega okolja.

Za razlago sprememb v SMS bi lahko uporabili enega od treh različnih pristopov v raziskovanju organizacijskih sprememb v stranki (Harmel 2002, 132–133), in sicer pristop o življenjskem ciklu strank, za katerega je najvažnejše notranje delovanje oziroma razvoj stranke, kar pomeni, da so spodbude za spremembe v stranki notranjega izvora. Zgoraj opisani dogodki v SMS, kot so konflikti v vodstvu SMS pri dodelitvi funkcije direktorja Urada za mladino ter pri imenovanju nosilke kandidatne liste za volitve v Evropski parlament kot tudi konflikti med centrom in lokalnimi odbori, ko so nekateri lokalni odbori hoteli intenzivneje sodelovati pri nacionalnem političnem odločanju, nakazujejo, da so kasnejše spremembe v organiziranosti stranke, ki so vidne v statutu iz leta 2004, rezultat teh notranjih spodbud. Ne moremo pa mimo dejstva, da je ta pristop pojasnjevanja sprememb v organizaciji stranke primernejši za stranke z daljšo tradicijo in z višjo stopnjo institucionalizacije, kot jo ima SMS. Tu se nam postavlja vprašanje, ali ni določilo v statutu stranke, da se kongres stranke sklicuje na vsake štiri leta, za SMS kot stranko s kratko tradicijo in v fazi institucionalizacije preveč rigidno postavljeno. Če bi bila možnost sklica kongresa, rednega in izrednega, bolj prožno opredeljena, npr. da se redni kongres stranke sklicuje na vsake dve leti, da lahko tudi drugi organi stranke, kot so lokalni odbori, skličejo izredni kongres brez potrditve sveta SMS, bi se SMS mogoče lahko izognila nekaterim napetostim oziroma bi bila ta razrešena sproti. Z razvojem in konsolidacijo stranke pride do določene stopnje centralizacije procesov odločanja, vendar pa mora biti ta v skladu z notranjo demokracijo ter sprejetimi pravili in normami (Goleš 2007).

Posamezniki, ki so že od same ustanovitve dalje zasedli vodstvene položaje v stranki, so kljub notranjim pritiskom ostajali na vodstvenih pozicijah. Kljub pozivom nekaterih funkcionarjev in članov stranke k odstopu predsednika stranke, saj naj bi s svojo

negativno politično podobo škodoval ugledu celotne stranke, se to ni zgodilo. Posledično je iz stranke izstopilo nekaj vidnih funkcionarjev v stranki, med drugim podpredsednik stranke, vodja volilnega štaba, dva poslanca in šest članov sveta stranke. Kmalu po izstopu so nekateri od teh funkcionarjev napovedali ustanovitev nove stranke, kar pa je po novem predstavljalo "zunanji šok" za SMS. Na tem mestu je za razlago organizacijskih sprememb primernejši pristop o diskretnih spremembah v stranki, ki se osredotoča na individualne nepovezane spremembe, ki so nenadne in na prvi pogled slučajne. Na te spremembe pa lahko vplivajo tako notranji dejavniki kot tudi dejavniki, ki prihajajo od zunaj (Harmel 2002, 133). Harmel in Janda (1994, 265) sicer navajata, da so lahko nekatere spremembe v stranki pojasnjene samo z notranjimi dejavniki, so pa najbolj vplivne spodbude iz okolja tiste, ki pripravijo stranko do ponovnega vrednotenja učinkovitosti njenih primarnih ciljev. Ti "zunanji šoki" lahko povzročijo proces sprememb, ki je obsežnejši, kot je rezultat notranjih spodbud. To tezo potrjujejo organizacijske spremembe, ki so bile sprejete na kongresu stranke SMS po ustanovitvi konkurenčne stranke AS. Na tem mestu pa moramo izpostaviti, da so tako notranje spremembe kot tudi spremembe v okolju izhajale iz znotrajstrankarskih konfliktov, na katere se stranka zaradi različnih razlogov ni znala prilagoditi oz. se je prepozno odzvala s spremembami.

Eden od možnih razlogov za neustrezno prilagoditev oz. prepozen odziv je lahko v nezmožnosti uskladitve različnih mnenj o tem, katere organizacijske spremembe so nujne in katere spremembe je potrebno izvesti. To pa po mnenju nekaterih avtorjev (Harmel in Janda 1994, 275), ki dvomijo o učinkoviti naravi sprememb, pogosto razdvaja tako voditelje organizacije in njihove svetovalce kot tudi nekatere člane stranke, kar je bilo vidno tudi v SMS. Velikokrat pa tudi način, kako so odločitve za te spremembe dosežene, ne pripelje do primerne ali optimalnega rezultata. Tudi to je bilo videti v SMS, saj naj bi po mnenju nekaterih lokalnih odborov SMS svet SMS pri določanju števila delegatov za kongres stranke deloval v nasprotju s statutom stranke. Lokalni odbori so v svoji pobudi oz. zahtevi častnemu razsodišču stranke očitali grobo kršitev načela demokratičnosti delovanja stranke in nedopustno omejevanje pravic članov SMS, da predlagajo kandidate za svoje predstavnike na kongresu SMS (LO SMS Laško 2004). Na tem mestu je postal proces sprejemanja odločitev za spremembe na

kongresu SMS vprašljiv, zaradi česar je obstajala možnost, da bo rezultat teh odločitev neučinkovit ali morebiti celo usoden za stranko.

Upošteva je razdelitev primarnih ciljev političnih strank po Harmelu in Jandi (1994, 269) spada SMS v skupino političnih strank, za katere je primarni cilj volilna maksimizacija. Pred volitvami v Državni zbor leta 2004 je bilo v medijih večkrat zaslediti, da je glavni cilj stranke podvojiti rezultat iz prejšnjih volitev v DZ, ki je znašal 4,36 % podpore vseh volilnih udeležencev. Videli pa smo, da je SMS na volitvah v Državni zbor leta 2004 zabeležila več kot polovičen upad deleža volilnih glasov in je dosegla 2,08 % glasov. Za stranko, katere glavni cilj je volilna maksimizacija, je slab volilni rezultat in posledično izpad iz parlamenta eden pomembnejših dejavnikov, ki zahteva ponovno definiranje organizacije in njenega delovanja (Ladrech 2002, 395).

Kot so ugotovili Mair in drugi (2004, 11), je najpogostejši odziv politične stranke na spremembe v volilni areni sprememba notranje organizacijske ureditve. Tudi SMS se je na spremembe odzvala tako, in sicer s povečano stopnjo decentralizacije stranke, ki je pogosta oblika organizacijskih sprememb. V spremenjenem in dopolnjenem statutu, ki ga je sprejela na kongresu leta 2004, je stranka na novo formirala konvencijo, ki jo poleg članov izvršnega odbora stranke, kongresno voljenih članov sveta stranke, sestavljajo še predstavniki lokalnih odborov in predstavniki programskega sveta. S koordinacijo in usklajevanjem delovanja stranke na lokalnem nivoju konvencija skrbi za pretok informacij in idej med lokalnimi odbori stranke, kar kaže na večjo vključenost lokalnih odborov v nacionalne organe in večjo povezanost centra stranke s periferijo. Vpliv lokalnih oz. regijskih odborov so v SMS povečali tudi z razširitvijo sveta stranke, saj je po novem poleg predstavnikov iz vsakega regijskega odbora, vključeval še vodje regijskih odborov ter predstavnike interesnih sekcij. S temi spremembami se je SMS odzvala na zahteve nekaterih lokalnih odborov, ki so v preteklosti hoteli intenzivneje sodelovati pri nacionalnem političnem odločanju (Vozelj 2016). V statutu iz leta 2004 je natančneje določeno, da svet SMS skliče izredni kongres tudi na zahtevo najmanj ene polovice lokalnih odborov, kar lahko razumemo kot odziv na zahteve Slapnikove frakcije in nekaterih lokalnih odborov po izrednem kongresu pred volitvami v Evropski parlament. Na dogodke pred kongresom, ko so nekateri lokalni odbori očitali vodstvu

stranke samovoljno določanje delegatov za kongres stranke, pa je SMS odgovorila z natančnejšimi pravili za določanje delegatov kongresa v statutu stranke.

Na spremembe iz okolja se je SMS odzvala tudi s spremembo strategije do volivcev ali skupin volivcev. Kot so ugotovili Mair in drugi (2004, 12) je ena od možnosti pridobivanje novih, dodatnih skupin volivcev, kar lahko izhaja tudi iz vključevanja novih programskih usmeritev stranke ali spreminjanjem stališč do javno-političnih tematik. V SMS so na kongresu leta 2004 v skladu z nadnacionalnim povezovanjem sprejeli razširjen in posodobljen program stranke, kjer je posebno mesto dobila zelena politika z okoljskimi in naravovarstvenimi komponentami (Vozelj 2016). Iz programa SMS iz leta 2004 pa je razvidno, da so razširili programske usmeritve tudi na področju družinske politike, stanovanjske politike, izobraževanja, zaposlovanja, politike enakih možnosti, turizma, športa in drugih.

Če se spomnimo še na Panebiancov (1988) vidik prilagajanja na izzive iz okolja ter posledičnih sprememb v organizacijski ureditvi strank, ugotovimo, da je nizka stopnja institucionalizacije SMS pripomogla k večji stopnji negotovosti v okolju. Prav tako na stopnjo negotovosti vpliva prisotnost drugih tekmujočih strank v volilni areni, ki imajo isto ciljno skupino volivcev (Panebianco 1988). Pojav novoustanovljene stranke AS je prispevala k povečani kompleksnosti volilne arene za SMS, saj je prav tako nagovarjala predvsem mlado populacijo slovenske družbe. To pa je povečalo tudi negotovost in notranje napetosti v SMS, čeprav bi za SMS lahko rekli, da so notranje napetosti v stranki same bile razlog za povečano kompleksnost v volilni areni, saj je AS nastala po razkolu v SMS in izstopu Slapnikove frakcije iz SMS.

Kot poudarja Panebianco (1988, 243–244), poslabšanje položaja v volilni areni ali neuspešnost stranke na volitvah spodbudi organizacijsko krizo v stranki, kar rezultira v spremembi vodstva stranke, spremembi notranjih pravil stranke ter v ponovnem definiranju uradnih ciljev stranke. S tega vidika vidimo, da organizacijske spremembe v SMS pred volitvami v DZ leta 2004 niso bile popolne, saj ni prišlo do spremembe v vodstvu stranke. Tu mislimo predvsem na zamenjavo predsednika stranke, ki je kljub

večkratnim zahtevam po njegovi odstavitvi ostajal na položaju vse do novembra 2004, kar je bil ključni razlog za organizacijsko krizo v stranki.

Do zamenjave predsednika stranke je torej prišlo pol leta po kongresu stranke zaradi neuspeha na volitvah v Državni zbor leta 2004, torej dva meseca po teh volitvah, ko je dotedanji predsednik stranke Dominik S. Černjak odstopil.

Kljub relativno obrobnemu položaju SMS po volilnem neuspehu na volitvah v Državni zbor leta 2004 drugih sprememb v notranji organiziranosti stranke po teh volitvah pa vse tja do 2. rednega kongresa SMS leta 2009 ni bilo, saj so v vodstvu stranke vključno z novim predsednikom Darkom Krajncem verjeli, da bo rezultat organizacijskih in programskih sprememb iz leta 2004 viden šele na kasnejših volitvah. Torej je bil cikel z rekonstrukcijo organizacijske ureditve vendarle končan in kriza rešena. Spremembe po volitvah leta 2004, ko je stranka doživela pomemben šok, so vidne v razporeditvi moči, vsaj v statutu stranke, z novim predsednikom pa se je povečala tudi stopnja kohezije stranke (Vozelj 2016).

Vendar pa SMS tudi na lokalnih volitvah 22. oktobra 2006 ni dosegla vidnejšega uspeha, saj je zbrala 19.150 glasov, torej 2,21 % vseh volilnih udeležencev (Državna volilna komisija 2006). Tudi na volitvah predsednika RS leto dni kasneje, na katerih je kandidiral takratni predsednik SMS, se odstotek volilne podpore ni povečal, Darka Krajnca je podprlo 21.526 volivcev oz. 2,18 % vseh volilnih udeležencev (Državna volilna komisija 2007). Na tem mestu se nam postavlja vprašanje uspeha organizacijskih sprememb v stranki, ali je res samo organizacijski dejavnik tisti, s katerim lahko razložimo vzrok za neuspeh SMS na volitvah.

SMS pa se je na volilne neuspehe poizkušala odzvati tudi z različnimi koalicijami in povezovanji z drugimi strankami. Na volitvah v Državni zbor leta 2008 je SMS nastopila skupaj s Slovensko ljudsko stranko (SLS) s skupno kandidatno listo, po volitvah pa sta nameravali oblikovati skupno poslansko skupino. Na teh volitvah sta zbrali 5,21 % glasov vseh volilnih udeležencev in zasedli pet poslanskih mest (Državna volilna komisija 2008), vendar pa izmed teh pet izvoljenih poslancev ni bilo nobenega

iz vrst SMS, tako da do skupne poslanske skupine ni prišlo in tudi ne do nadaljnega sodelovanja. Tudi kasneje na predčasnih volitvah v DZ leta 2011 je SMS – Zeleni (na 2. rednem kongresu 4. julija 2009 v Ljubljani je SMS spremenila ime stranke v Stranka mladih – zeleni Evrope, skrajšano SMS – Zeleni, saj je bila stranka polnopravna članica Evropske federacije zelenih strank) nastopila skupaj s Krščanskimi socialisti Slovenije (KSS), z Zeleno koalicijo, z Demokrati Slovenije, z Zvezo za Primorsko ter nekaterimi drugimi gibanji in posamezniki. Nastopili so s skupno listo SMS – Zeleni, vendar tudi na teh volitvah ni dosegla vidnejšega rezultata (0,86 % vseh volilnih udeležencev) in ni prestopila volilnega praga v Državni zbor (Državna volilna komisija 2011).

Danes se stranka SMS – Zeleni aktivno opredeljuje do aktualnih političnih vprašanj, deluje v EFGP ter ima osem svetnikov v različnih slovenskih občinah, tri v Vidmu, dva v Svetem Juriju ob Ščavnici in po enega v Žužemberku, v Slovenski Bistrici in v Mariboru.

5 SKLEP

V diplomskem delu sem na primeru Stranke mladih Slovenije iskala skupne točke med izzivi iz okolja in odzivi stranke v obliki organizacijskih sprememb. Pri tem sem izhajala iz Panebiancove klasifikacije nastanka strank in trditve, da zgodovina nastanka strank določa razvoj organizacije strank tudi v prihodnosti. Pri analizi sem se najprej osredotočila na genetični model organizacijskega razvoja SMS. Po dejavniku, ki temelji na prostorski dimenziji nastanka strank, je SMS nastala na način teritorialne difuzije, ki označuje združevanje lokalnih elit v skupno nacionalno organizacijo. To potrjuje samoiniciativno ustanavljanje lokalnih odborov v prvem letu po nastanku stranke. Kasneje, predvsem pred lokalnimi volitvami leta 2002, pa zasledimo tudi element teritorialne penetracije, ki določa razvoj stranke iz centra na periferijo. Torej lahko genetični model SMS opredelimo kot kombinacijo obeh načinov organizacijskega razvoja stranke, vendar pa v našem primeru prevladuje difuzijski element. Posledično je stranka razvila nizko stopnjo institucionalizacije, kar pomeni, da se je morala SMS na izzive iz okolja predvsem prilagajati.

Kot smo videli, so izzivi za SMS izhajali predvsem iz notranjega okolja v obliki znotrajstrankarskih konfliktov. Se nam pa glede na medijske očitke, da je SMS nekakšen podaljšek takratne vladne stranke LDS (Vozelj 2016), poraja vprašanje, ali ni do teh konfliktov in z njimi povezanih medijsko odmevnih afer prišlo zaradi zunanjih vplivov. Če pogledamo podrobneje, je do prve medijske afere na Uradu za mladino, ki je škodovala zunanji podobi tako predsednika stranke kot tudi celotne stranke, prišlo ravno v času pred lokalnimi volitvami leta 2002. Ravno tako so pred volitvami v Evropski parlament leta 2004 v medijih odmevali dogodki v zvezi z notranjim razkolom stranke in posledično ustanovitvijo nove, podobne stranke. Vozelj (2016) navaja, da se je v ozadju tega razkola dogajalo še nekaj več. Na Slapnikovo frakcijo je močno vplival sekretar LDS v letu 2004 Gregor Golobič. Ker ni mogel vplivati na vodstvo stranke, je spodbujal Slapnika in njegove somišljenike k prevzemu vodstva v stranki, da bi kasneje lahko vplival na celotno stranko. Prav tako je bila Černjakova afera o izkoriščanju položaja direktorja Urada za mladino po Vozljevih besedah (2016) del te zgodbe, da bi Slapnikova frakcija lahko že v letu 2002 prevzela vodstvo stranke. To nekako potrjuje

dejstvo, da so bili Slapnik in večina njegovih somišljenikov kasneje tudi člani stranke Zares. So pa to le nekatera razmišljanja, ne moremo pa trditi, da je do konfliktov v SMS prišlo zaradi zunanjega vpliva. Lahko pa na tem mestu potrdimo Panebiancovo (1988, 51) tezo, da je strankarska nacionalna organizacija, ki je nastala na način teritorialne difuzije, federacija različnih lokalnih skupin, v kateri je dominantna koalicija razdeljena zaradi nenehne boja za pridobitev strankarskega nadzora oziroma oblasti v stranki.

Na notranjestrankarske izzive se je SMS odzvala s programsko razširitvijo in organizacijskimi spremembami na kongresu stranke julija 2004. Če se osredotočimo na organizacijske spremembe, je iz spremenjenega in dopoljenega statuta stranke vidno, da je stranka namenila posebno mesto razširitvi pristojnosti lokalnim in regijskim odborom v različnih organih stranke, kot so kongres, konvencija in svet stranke. S tem so lokalni odbori dobili večjo moč odločanja v stranki na nacionalnem nivoju.

Spomnimo se še na hipotezo, ki sem jo postavila v prvem delu diplomskega dela in se glasi:

»Po neuspehu na volitvah v Državni zbor leta 2004, ko je Stranka mladih Slovenije izpadla iz parlamenta, se je novemu položaju prilagodila z organizacijskimi spremembami in se vrnila k značilnostim izvirnega modela (značilnostim notranje organizacije strank, ki so skladne z nastankom stranke po modelu teritorialne difuzije) ter namenila večjo moč odločanja lokalnim odborom.«

Hipotezo lahko potrdim. SMS je namenila večjo moč odločanja lokalnim odborom in se je z organizacijskimi spremembami prilagodila izzivom iz okolja, vendar v drugačnem časovnem zaporedju. SMS je z ustanovitvijo nove stranke AS, ki je ciljala na isto skupino volivcev, zaznala spremembe in povečano kompleksnost v volilni areni. Vozelj (2016) navaja, da so že po zavrnitvi zahteve po sklicu izrednega kongresa pričakovali ustanovitev nove, po ideologiji SMS podobne stranke. V vodstvu SMS so se zavedali, da ji bo AS prevzela del volivcev, kar je bilo vidno tudi v raziskavah Politbarometra (2004), ki so kazale na upad volilne podpore SMS. Posledično se je SMS s spremembami v organiziranosti in programu stranke odzvala na te spremembe že tri

mesece pred volitvami v Državni zbor leta 2004 z željo, da bi si povrnila zaupanje volivcev.

Kljub temu pa je SMS doživela neuspeh na teh volitvah in izpadla iz parlamenta, kar pa je lahko posledica nepopolnega organizacijskega preoblikovanja stranke pred volitvami, saj ni prišlo do popolne spremembe v vodstvu stranke. Do te spremembe je prišlo po volitvah, ko je Dominik S. Černjak odstopil s položaja predsednika stranke, nasledil pa ga je Darko Krajnc. Do naslednjih pomembnejših organizacijskih in programskih sprememb je prišlo šele leta 2009 na 2. kongresu SMS. Da stranka tudi po letu 2004 ni beležila vidnejših rezultatov na volitvah, lahko deloma razlagamo s tem, da je določilo, da se kongres skliče na vsake štiri leta, za mlado stranko z nizko stopnjo institucionalizacije postavljeno preveč rigidno.

Stranka, ki ima premalo podpore med volivci, ima premalo vpliva na druge stranke, na prevladujoče parlamentarne taktike in strategije in je politično nepomembna. To ima negativne učinke tudi na število članov v organizaciji. Če stranka dolgo časa ostane politično nepomembna, začetni entuziazem počasi pojema, mnogo aktivnih članov odide, število članov stranke stagnira in verjetnost, da bi stranka dosegla prag preživetja, izginja (Panbianco 1988, 214). Upošteva razvoj dogodkov v letih po državnozborskih volitvah leta 2004, zlasti pa v zadnjih nekaj letih, se to očitno dogaja tudi v SMS.

6 LITERATURA

1. Center za raziskovanje javnega mnenja. 2000. *Rezultati raziskave Politbarometer, november - december*. Dostopno prek: http://www.cjm.si/?q=arhiv_pb (20. avgust 2016).
2. --- 2001. *Rezultati raziskave Politbarometer, januar - december*. Dostopno prek: http://www.cjm.si/?q=arhiv_pb (20. avgust 2016).
3. --- 2002. *Rezultati raziskave Politbarometer, januar - december*. Dostopno prek: http://www.cjm.si/?q=arhiv_pb (20. avgust 2016).
4. --- 2003. *Rezultati raziskave Politbarometer, januar - december*. Dostopno prek: http://www.cjm.si/?q=arhiv_pb (20. avgust 2016).
5. --- 2004. *Rezultati raziskave Politbarometer, januar - september*. Dostopno prek: http://www.cjm.si/?q=arhiv_pb (20. avgust 2016).
6. Državna volilna komisija. 2000. *Rezultati volitev v Državni zbor leta 2000*. Dostopno prek: <http://www.dvk-rs.si/arhivi/dz2000/> (2. avgust 2016).
7. --- 2002. *Rezultati lokalnih volitev leta 2002*. Dostopno prek: http://www.dvk-rs.si/arhivi/volitve2002/V3_rezultati_liste.html (2. avgust 2016).
8. --- 2004a. *Rezultati volitev v Evropski parlament leta 2004*. Dostopno prek: <http://www.dvk-rs.si/arhivi/ep2004/> (13. avgust 2016).
9. --- 2004b. *Rezultati volitev v Državni zbor leta 2004*. Dostopno prek: http://www.dvk-rs.si/arhivi/dz2004/html/rez_si.html (13. avgust 2016).
10. --- 2006. *Rezultati lokalnih volitev leta 2006*. Dostopno prek: http://www.dvk-rs.si/arhivi/lv2006/rezultati/zbirni_podatki.html (15. avgust 2016).
11. --- 2007. *Rezultati volitev predsednika RS leta 2007*. Dostopno prek: <http://www.dvk-rs.si/index.php/si/arhiv-predsednika-rs/leto-2007> (15. avgust 2016).
12. --- 2008. *Rezultati volitev v Državni zbor leta 2008*. Dostopno prek: http://www.dvk-rs.si/arhivi/dz2008/rezultati/rezultati_slo.html (25. avgust 2016).
13. --- 2011. *Rezultati predčasnih volitev v Državni zbor leta 2011*. Dostopno prek: http://www.dvk-rs.si/arhivi/dz2011/rezultati/rezultati_slo.html (25. avgust 2016).
14. Fink-Hafner, Danica. 2001. *Politične stranke*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

15. Goleš, Petra. 2007. *Novoustanovljene stranke - izzivi in preživetje (primer Stranke mladih Slovenije)*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
16. Harmel, Robert in Kenneth Janda. 1994. An Integrated Theory of Party Goals and Party Change. *Journal of Theoretical Politics* 6 (3): 259–287.
17. Harmel, Robert. 2002. Party Organizational Change: Competing Explanations? V *Political Parties in the New Europe: Political and Analytical Challenges*, ur. Kurt Richard Luther in Ferdinand Müller-Rommel, 119–142. New York: Oxford University Press.
18. Krašovec, Alenka. 2000. *Moč v političnih strankah. Odnosi med parlamentarnimi in centralnimi deli političnih strank*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
19. Ladrech, Robert. 2002. The Europeanization and Political Parties: Towards a Framework for Analysis. *Party politics* 8 (7): 389–403.
20. LO SMS Laško. 2004. *Pobuda oziroma zahteva častnemu razsodišču stranke*. Laško, 13. junij. Dostopno prek: <http://www.verbic.org/doc/vol/Pobuda%20oz%20zahteva%20za%20castno%20razsodisce2.pdf> (20. avgust 2016).
21. Mair, Peter, Wolfgang C. Muller in Fritz Plasser. 2004. Electoral Challenges and Party Responses. V *Political Parties and Electoral Change*, ur. Peter Mair, Wolfgang C. Muller in Fritz Plasser, 1–20. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
22. Panebianco, Angelo. 1988. *Political Parties: Organization and Power*. Cambridge, New York, New Rochelle, Melbourne, Sydney: Cambridge University Press.
23. RTV Slovenija. 2004. Kongres SMS: Še naprej Černjak (3. julij). Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/kongres-sms-se-naprej-cernjak/20624> (13. avgust 2016).
24. --- 2011. Zelena usmeritev v ospredje postavlja človeka (28. oktober). Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/volitve-2011/zelena-usmeritev-v-ospredje-postavlja-cloveka/269405> (26. avgust 2016).
25. Slovenska tiskovna agencija. 2008. Na konvenciji SLS in SMS predstavili kandidate (22. avgust). Dostopno prek: <https://www.sta.si/1313514/na-konvenciji-sls-in-sms-predstavili-kandidate> (26. avgust 2016).

26. Slovenska ljudska stranka. 2011. *Odmev* 49 (9). Dostopno prek: http://www.sls.si/wp-content/uploads/2014/02/SLS-Odmev-49_web.pdf (26. avgust 2016).
27. Stranka mladih Slovenije. 2000. *Statut*. Ljubljana: interno gradivo.
28. --- 2004a. *Statut*. Nova Gorica: interno gradivo.
29. --- 2004b. *Program*. Nova Gorica: interno gradivo.
30. --- 2009. *Statut*. Ljubljana: interno gradivo.
31. Štamcar, Miha. 2004. AS iz rokava: Zvezdniki med ekologijo, socialo in izobraževanjem. *Mladina*, 17. maj. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/94342/as-iz-rokava/> (13. avgust 2016).
32. Vozelj, Jože. 2016. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 16. avgust.
33. *Zakon o političnih strankah* (ZPBoIS-UPB1). Ur. l. RS 100/05. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4585> (18. julij 2016).

PRILOGA A: Intervju – Jože Vozelj

Nekdanji glavni tajnik SMS

Ljubljana, dne 16. avgust 2016

1. Kdo je dal pobudo za nastanek stranke? Je ta pobuda prihajala samo iz centra, iz Ljubljane ali tudi iz drugih delov države? Vas je že kaj povezovalo še pred nastankom stranke?

Prve zamisli in pogovori o ustanovitvi stranke so potekali že leta 1994 v Študentski organizaciji Univerze v Ljubljani (ŠOU), kjer sem bil tudi sam aktiven. Skupaj s še nekaterimi funkcionarji ŠOU in ŠOUM ter posamezniki, ki so bili dejavni v študentski politiki, smo takrat razmišljali o ustanovitvi mladinskega gibanja, s katerim bi zastopali interese mladih. Kasneje pa smo spoznali, da si v Sloveniji uslišan le, če greš aktivno v politično tekmo in imaš tudi sam konkretne vzvode oblasti. Tako smo idejo o ustanovitvi mladinskega gibanja opustili in se osredotočili na ustanovitev politične stranke. Vzporedno so se po posameznih občinah na lokalnih volitvah leta 1998 pojavile neodvisne kandidatne liste mladih, ki so imele kar veliko podporo med volivci. To je sodelujoče na omenjenih kandidatnih listah ter tudi nekatere druge mlade po Sloveniji spodbudilo, da so se združili ter leto kasneje izvedli ustanovni kongres stranke z imenom Lista mladih Slovenije (LMS). Glavni pobudnik te stranke v nastajanju je bil Tadej Slapnik, kasnejši poslanec SMS v državnem zboru od leta 2000 do 2004. Še pred registracijo in vpisom LMS v register političnih strank pa sva s Simonom Zoretom, takratnim direktorjem ŠOU v Ljubljani povabila LMS k sodelovanju. Tako smo 4.7.2000 ustanovili skupno stranko z imenom Stranka mladih Slovenije (SMS).

2. Kdaj so bili ustanovljeni prvi lokalni odbori in kateri so to bili? So bili lokalni odbori ustanovljeni sočasno z ustanovitvijo stranke? Kaj pa kasneje, je prišlo kdaj do načrtnega ustanavljanja lokalnih odborov?

Prvi lokalni odbor Slovenske Konjice je bil ustanovljen 30. avgusta 2000. Naslednji štirje LO Zasavje, MO Ljubljana in Maribor ter LO Logatec so bili ustanovljeni v septembru in začetek oktobra 2000. Kot je razvidno, niso bili ustanovljeni čisto sočasno

s stranko, vendar pa so glavne pobude za ustanovitev stranke prihajale ravno iz teh krajev in regij, kar pomeni, da gre tu le za neko formalno organizacijsko oblikovanje stranke po določenem vrstnem redu. Tudi kasneje nismo načrtno ustanavljali lokalnih odborov. Pobude so prihajale same s strani mladih iz različnih občin po Sloveniji. Pojavila so se posamezna področja, kjer je bilo članov in simpatizerjev več in so se želeli organizirati kot lokalni odbor. Verjetno je bil glavni razlog za povečano zanimanje za članstvo in ustanavljanje lokalnih odborov vstop stranke v državni zbor na volitvah leta 2000. Največji porast članstva je bilo opaziti do poletja 2001. Pri ustanavljanju lokalnih odborov smo z naše strani, torej s strani sedeža stranke, dajali smernice le v zvezi z oblikovanjem lokalnih odborov predvsem zaradi pomanjkanja izkušenj in zaradi enotnih formalnih določil kot je statut stranke. Do pospešenega ustanavljanja lokalnih odborov je prišlo v letu 2002 predvsem zaradi približevanja lokalnih volitev istega leta. V tem letu je pobuda za ustanovitev kakšnega lokalnega odbora prišla tudi z naše strani, saj smo se odločili povečati obseg stranke tam, kjer ni bilo zadosti članov.

3. Je ob ustanovitvi stranke obstajala kakšna sponzorska organizacija, ki bi s finančno pomočjo vplivala tudi na delovanje stranke? Kakšno vlogo sta imeli Študentska organizacija Univerze v Ljubljani in Mariboru?

Ob ustanovitvi stranke ni bilo organizacije, ki bi finančno sponzorirala stranko. Pri pripravah na volilno kampanjo in na državnozbornske volitve leta 2000 je bilo prisotnega veliko prostovoljnega angažiranja in finančnih vložkov članov in simpatizerjev. Zaradi obsežnosti volilne kampanje pa smo najeli še bančni finančni kredit. Študentski organizaciji, ki si jih omenila, nista imeli druge vloge v stranki kot samo to, da smo bili nekateri ustanovitelji stranke prej aktivni tudi v eni izmed teh dveh organizacij. Edino, kar smo prinesli s seboj, je znanje.

4. Kakšno avtonomijo so imeli lokalni odbori v obdobju od ustanovitve do državnozbornskih volitev leta 2004? Se je center lahko vmešaval v delovanje lokalnih odborov? In obratno. Kakšen vpliv pa so imeli lokalni odbori na center stranke? So lahko vplivali oz. sodelovali pri pomembnejših odločitvah v stranki?

Lokalni odbori so imeli zelo avtonomno pozicijo v stranki. Na primer, predlaganje kandidatov je potekalo na izključno lokalnem nivoju. Center stranke lokalnih kandidatnih list ni potrjeval. Volilno kampanjo so vodili lokalni odbori sami, center stranke je dajal le smernice, kot so logotip in marketinška podoba. Tudi za finančne vire so skrbeli lokalni odbori sami v smislu pridobivanja sredstev iz občinskih proračunov ali morebitnih sponzorskih sredstev. Stranka je kot pravna oseba lahko imela odprt le en transakcijski račun, vendar smo znotraj tega računa določili podračune po občinah, na katere so se razporejali pripadajoči finančni viri, s katerimi je vsak posamezen lokalni odbor razpolagal sam brez posredovanja centra. Lokalni odbori so le deloma lahko vplivali oz. sodelovali pri pomembnejših odločitvah v stranki.

5. Pred volitvami v DZ leta 2004 je prišlo do krize v stranki. Kakšna nasprotovanja so pripeljala do tega?

Že po vstopu v Državni zbor so se znotraj stranke pojavila prva nestrinjanja. Stranka se je kot parlamentarna stranka morala opredeliti tudi pri obravnavi drugih političnih vprašanj, ki so na nek način presegala okvire mladinske politike. Pri odločanju o npr. vprašanju o istospolnem partnerstvu so se začela kazati določena ideološka razhajanja med naprednejšim in konservativnejšim delom stranke. Vendar pa ta nesoglasja niso onemogočala nadaljnje skupno politično delovanje in odločanje. Z razvojem stranke kot organizacije pa so se pojavili tudi konflikti med centrom in lokalnimi odbori. Nekateri lokalni odbori so hoteli intenzivneje sodelovati pri nacionalnem političnem odločanju. Do prvega večjega konflikta pa je prišlo pri dodelitvi funkcije direktorja Urada za mladino. To funkcijo je takrat prevzel Dominik S. Černjak, predsednik stranke, s čimer pa se nekateri člani stranke (natančneje Tadej Slapnik in njegovi privrženci) niso strinjali. Prišlo je do afere, o kateri se je veliko pisalo v medijih, kar je privedlo do Černjakovega odstopa s te funkcije. Drugi večji konflikt se je pojavil tri mesece pred evropskimi volitvami in julijskim rednim kongresom. Povod za ta konflikt naj bi bil nastavitev Alenke Paulin na mesto nosilke kandidatne liste za evropske volitve, na katerih naj bi SMS nastopila skupaj s Stranko ekoloških gibanj (SEG). Po pogovorih s SEG naj bi bil nosilec kandidatne liste eden izmed članov SEG Leo Šešerko, vendar pa

smo se v vodstvu stranke odločili, da na evropskih volitvah nastopimo s svojo kandidatno listo. Kot rečeno je nosilka liste postala Alenka Paulin, ki je bila medijsko prepoznavna in je že imela politične izkušnje, saj je bila v preteklosti tiskovna predstavnik Socialdemokratske stranke (SDS). Stranka se je takrat nekako razdelila na dva dela. Slapnik in njegovi somišljeniki so zahtevali izredni kongres, kjer naj bi razrešili svet stranke, sprejeli nov posodobljen program, ki naj bi zajemal tudi poglavja o ekologiji, predvsem pa so zahtevali zamenjavo predsednika stranke, ki naj bi bil s svojo negativno politično podobo obremenjujoč za stranko. Takrat je izvršni odbor zahtevo za izredni kongres zavrnil, saj se nam ni zdelo smotno, da bi izvedli kongres tik pred evropskimi volitvami, v juliju pa smo tako ali tako načrtovali redni kongres. Posledično je iz stranke izstopil Slapnik s svojimi privrženci v desetih lokalnih odborih.

6. Kot ste omenili je del stranke, lahko bi rekli frakcija, izstopil iz stranke in ustanovil svojo stranko Aktivna Slovenija. Kakšni so bili poglobitni razlogi za izstop in kaj je to pomenilo za Stranko mladih? Je to predstavljalo grožnjo Stranki mladih in kako se je le-ta odzvala?

Po izstopu so napovedali, da bodo ustanovili novo stranko. Po vseh teh letih pa sumimo, da se je v ozadju tega spora dogajalo še nekaj več. Lahko rečem, da je na Slapnikovo frakcijo močno vplival sekretar LDS v letu 2004, Gregor Golobič. Ker ni mogel vplivati na vodstvo stranke, je spodbujal Slapnika in njegove somišljenike k prevzemu vodstva v stranki, da bi kasneje lahko vplival na celotno stranko. Prav tako je bila Černjakova afera o izkoriščanju položaja direktorja Urada za mladino del te zgodbe, da bi Slapnikova frakcija lahko prevzela vodstvo stranke. Te sume pa nekako potrjuje dejstvo, da so bili Slapnik in večina njegovih somišljenikov kasneje tudi člani stranke Zares. Za Stranko mladih je to vsekakor pomenilo grožnjo za obstanek stranke v volilnem prostoru. Že po zavrnitvi zahteve po sklicu izrednega kongresa smo pričakovali ustanovitev nove podobne stranke. Zavedali smo se, da bodo z novo stranko prevzeli del volivcev, kar se je kasneje tudi potrdilo. Vseeno pa smo hoteli na volitvah nastopiti pozitivno in se nismo spuščali v negativno kampanjo.

7. Je prišlo do kakšnih sprememb v stranki še pred volitvami v DZ leta 2004, npr. v vodstvu? Se je kaj spremenilo razmerje moči med organi stranke? Se je kaj spremenilo glede avtonomije in moči odločanja v lokalnih odborih?

Do večjih sprememb tako v programskem kot tudi organizacijskem smislu je prišlo na rednem kongresu 3. julija 2004 v Novi Gorici. V skladu z nadgrajeno ideologijo in nadnacionalnim povezovanjem smo sprejeli nov, razširjen in posodobljen program. Posebno poglavje smo namenili okoljski in naravovarstveni oz. zeleni politiki. Z novim statutom smo uradno sprejeli tudi simbol Evropske federacije zelenih strank (EFGP), cvet sončnice. Poleg programske razširitve pa smo z že omenjenim statutom sprejeli tudi nekatere organizacijske spremembe. Ustanovili smo nekatere interesne sekcije, kot so delavsko-kmečka sekcija, seniorska sekcija, Skupina za enake možnosti, Gibanje slovenske mladine, katerega pa smo definirali kot podmladek stranke. Prav te interesne in programske razširitve smo jemali kot prednost napram Aktivni Sloveniji (AS). Do sprememb pa je prišlo tudi v organih stranke, ustanovili smo nove in razširili že obstoječe organe. Tako smo ustanovili konvencijo, ki je namenjena sprejemanju temeljnih programskih izhodišč, smernic in stališč za delo stranke in njenih organov ter poslanske skupine med kongresoma. Sestavljajo jo člani izvršnega odbora stranke, kongresno voljeni člani sveta stranke, predstavniki lokalnih odborov in predstavniki programskega sveta, ki smo ga prav tako na novo ustanovili. Vpliv lokalnih oz. regijskih odborov smo povečali tudi z razširitvijo sveta stranke, ki je po novem vključeval po enega predstavnika vsakega regijskega odbora ter predstavnike interesnih sekcij.

8. Do kakšnih sprememb v stranki pa je prišlo po volitvah v DZ leta 2004? Je sledila še kakšna sprememba statuta ali pa kakšen drug dokument, ki ureja organizacijske značilnosti stranke? Je prišlo do menjave v vodstvu stranke? Kdo in na kakšen način?

Do 2. rednega kongresa, ki je bil 4. julija 2009 v Ljubljani ni bilo večjih sprememb v SMS iz organizacijskega vidika, saj smo že na 1. kongresu tri mesece pred volitvami v DZ leta 2004 natančneje opredelili vlogo določenih organov stranke ustanovili smo tudi nove organe, zato se nam po volitvah ni zdelo potrebno še dodatno spreminjati

organiziranosti stranke. Je pa z mesta predsednika stranke malo več kot en mesec po volitvah odstopil Dominik S. Černjak. Kmalu zatem je svet SMS imenoval novega predsednika stranke Darka Krajnca, za kar ni bilo potrebno sklicati kongresa SMS, saj statut SMS dovoljuje, da po prenehanju funkcije članu organa ali nosilcu posameznega organa, svet stranke imenuje vršilca dolžnosti. Darko Krajnc je s svojo pozitivnostjo dobro deloval na zunanjo podobo stranke in tudi na notranje odnose v stranki, postali smo bolj enotni.